



**ІНСТИТУТ ЗАКОНОДАВСТВА  
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ**

**РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД  
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА  
(Інформаційно–аналітичний дайджест)**

**Випуск 2 (2020)**

*(квітень – червень 2020 р.)*

**Київ – 2020**

УДК 341:061.1ЄС

Р45

**СЕРІЯ «РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА»**

*Серію рекомендовано до друку (опублікування на сайті)  
Вченою радою Інституту законодавства  
Верховної Ради України (Протокол № 9 від 26 жовтня 2006 р.)*

**Реферативний** огляд європейського права: інформаційно–аналітичний дайджест / Вип. 2 (2020) (квіт. – чер. 2020 р.) – К., 2020. – 115 с.

Серію «Реферативний огляд європейського права» запроваджено в Інституті законодавства Верховної Ради України з метою оперативного системного інформування державних органів, наукових установ та громадськості щодо прийняття європейських законодавчих актів, розвитку європейської правової доктрини та практики Європейського суду з прав людини.

Серію розраховано на народних депутатів України, депутатів місцевих рад, працівників секретаріатів комітетів і фракцій Верховної Ради України, помічників–консультантів народних депутатів України, а також фахівців, які працюють у сфері адаптації національного законодавства до норм європейського права.

УДК 341:061.1ЄС

© Інститут законодавства Верховної Ради України, 2020

## РЕЗЮМЕ ВИПУСКУ

У першому розділі реферативного огляду подаються анотації новоухвалених актів Ради Європи. У зазначений період її увагу привернули, зокрема, уроки на майбутнє для ефективної та заснованої на правах людини відповіді на пандемію COVID-19, проблеми боротьби із сексуальним насильством над дітьми, розширення прав жінок, зокрема сприяння доступу до контрацепції в Європі тощо.

Серед нових документів ЄС, огляду яких присвячено другий розділ, – акти про: спільний інструментарій країн ЄС для використання технологій та даних для подолання кризи, спричиненої COVID-19, зокрема мобільних додатків та анонімних мобільних даних, використання гнучкого інструменту фінансування негайних бюджетних заходів в умовах епідемії COVID-19 та посилення Європейської прокуратури, використання гнучкого інструменту фінансування термінових бюджетних заходів в умовах епідемії COVID-19, мобілізацію запасу на випадок надзвичайних ситуацій у 2020 році для надання екстреної допомоги державам-членам та подальшого зміцнення механізму цивільного захисту ЄС у відповідь на поширення COVID-19, надання ваучерів пасажиром та туристам як альтернативу відшкодуванню коштів, сплачених за скасовані туристичні та транспортні послуги в умовах пандемії COVID-19, тимчасові заходи, що стосуються спільних нарад європейських компаній (ЄК) і європейських кооперативних товариств (ЄКТ), надання макрофінансової допомоги партнерам, які підтримують політику розширення та сусідства у контексті пандемії COVID-19, систему фальшивих та офіційних документів в мережі Інтернет (FADO), встановлення конкретних, тимчасових заходів з огляду на спалах COVID-19 щодо поновлення та подовження сертифікатів, ліцензій та дозволів та перенесення окремих періодичних перевірок та навчання в окремих сферах транспортного законодавства, мінімальні вимоги до повторного використання води тощо.

Третій розділ присвячено практиці Європейського суду з прав людини за скаргами проти України. За квітень – червень 2020 року ЄСПЛ ухвалив 24 рішення щодо України. Вони стосувалися порушення прав громадян на заборону катування (ст. 3), свободу та

особисту недоторканність (ст. 5), справедливий суд (ст. 6), повагу до приватного і сімейного життя (ст. 8), свободу вираження поглядів (ст. 10), ефективний засіб юридичного захисту (ст. 13), захист права власності (ст. 1 Протоколу 1 до ЄКПЛ).

Четвертий розділ присвячений такій темі як пошук відповідей на питання ефективного реагування в ЄС на надзвичайні ситуації та на дискримінацію.

## ЗМІСТ

<i>ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ АБРЕВІАТУР ТА ТЕРМІНІВ</i> .....	9
<i>I. АКТИ РАДИ ЄВРОПИ</i> .....	11
<i>ДОКУМЕНТИ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ АСАМБЛЕЇ</i> .....	11
<i>Резолюція 2329 (2020) від 26 червня 2020 р. «Уроки на майбутнє для ефективної та заснованої на правах людини відповіді на пандемію COVID-19»</i> .....	11
<i>Резолюція 2330 (2020) від 26 червня 2020 р. «Проблеми боротьби із сексуальним насильством над дітьми: активізація дій та співпраця в Європі»</i> .....	14
<i>Резолюція 2331 (2020) від 26 червня 2020 р. «Розширення прав жінок: сприяння доступу до контрацепції в Європі»</i> .....	16
<i>II. ЗАКОНОДАВСТВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ</i> .....	19
<i>Рекомендація Комісії (ЄС) 2020/518 від 8 квітня 2020 року про спільний інструментарій країн ЄС для використання технологій та даних для подолання кризи, спричиненої COVID-19, зокрема мобільних додатків та анонімних мобільних даних</i> .....	19
<i>Рішення (ЄС) 2020/545 Європейського Парламенту та Ради від 17 квітня 2020 року про використання гнучкого інструменту фінансування негайних бюджетних заходів в умовах епідемії COVID-19 та посилення Європейської прокуратури</i> .....	23
<i>Рішення (ЄС) 2020/546 Європейського Парламенту та Ради від 17 квітня 2020 року про використання гнучкого інструменту фінансування термінових бюджетних заходів в умовах епідемії COVID-19</i> .....	23
<i>Рішення (ЄС) 2020/547 Європейського Парламенту та Ради від 17 квітня 2020 року про мобілізацію запасу на випадок надзвичайних ситуацій у 2020 році для надання екстреної допомоги державам-членам та подальшого зміцнення механізму цивільного захисту ЄС у відповідь на поширення COVID-19</i> .....	24
<i>Рекомендація Комісії (ЄС) 2020/648 від 13 травня 2020 року про надання ваучерів пасажирам та туристам як альтернативу відшкодуванню коштів, сплачених за скасовані туристичні та транспортні послуги в умовах пандемії COVID-19</i> .....	24

<i>Регламент (ЄС) 2020/699 Ради від 25 травня 2020 р. про тимчасові заходи, що стосуються спільних нарад європейських компаній (ЄК) і європейських кооперативних товариств (ЄКТ)</i>	25
<i>Рішення (ЄС) 2020/701 Європейського Парламенту та Ради від 25 травня 2020 року про надання макрофінансової допомоги партнерам, які підтримують політику розширення та сусідства у контексті пандемії COVID-19</i>	26
<i>Регламент (ЄС) 2020/493 Європейського Парламенту та Ради від 30 березня 2020 року про систему фальшивих та офіційних документів в мережі Інтернет (FADO) та скасування спільної дії Ради 98/700/ПВР</i>	28
<i>Регламент (ЄС) 2020/698 Європейського Парламенту та Ради від 25 травня 2020 року про встановлення конкретних, тимчасових заходів з огляду на спалах COVID-19 щодо поновлення та подовження сертифікатів, ліцензій та дозволів та перенесення окремих періодичних перевірок та навчання в окремих сферах транспортного законодавства</i>	29
<i>Регламент (ЄС) 2020/741 Європейського Парламенту та Ради від 25 травня 2020 р. про мінімальні вимоги до повторного використання води</i>	30
<b>III. ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА СКАРГАМИ ПРОТИ УКРАЇНИ</b>	32
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Дикусаренко проти України» від 9 квітня 2020 року (Заява № 7218/19 та № 17854/19 )</i>	32
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Ільченко проти України» від 9 квітня 2020 року (Заява № 65400/16)</i>	33
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Ювченко та інші проти України» від 9 квітня 2020 року (Заяви № 32529/18 та 5 інших)</i>	34
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Свіргунець проти України» від 30 квітня 2020 року (Заява № 38262/10)</i>	34
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Антонюк проти України» від 7 травня 2020 року (Заява № 48040/09)</i>	42
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Садоча проти України» від 7 травня 2020 року (Заява № 77508/11)</i>	51

Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Брайловська проти України» від 14 травня 2020 року (Заява № 14031/09) .....	52
Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Распряхін проти України» від 28 травня 2020 року (Заява № 70878/12) .....	54
Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Романов проти України» від 28 травня 2020 року (Заява № 76273/11) ..	58
Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Вишневський та інші проти України» від 28 травня 2020 року (Заява № 72192/12 та 2 інші) .....	62
Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Алексєєв проти України» від 04 червня 2020 року (Заява № 15517/19) ...	65
Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Гончарук та інші проти України» від 4 червня 2020 року (Заява № . 25837/18 і 2 інших) .....	66
Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Поворозний проти України» від 4 червня 2020 року (Заява № 5276/13).....	67
Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Гарагуля і Сич проти України» від 4 червня 2020 року (Заява № 42361/12 and 25927/19) .....	67
Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «М.С. проти Словаччини і України» від 11 червня 2020 року (Заява № 17189/11).....	68
Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Фортеця проти України» від 11 червня 2020 року (Заява № 68946/10) ...	75
Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Альбул та інші проти України» від 18 червня 2020 року (Заява № 18899/19 і 49871/19) .....	78
Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Сафонов і Сафонова проти України» від 18 червня 2020 року (Заява № 24391/10).....	79
Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Нур Ахмед та інші проти України» від 18 червня 2020 року (Заява № 42779/12 і 5 інших) .....	85
Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Завадський та інші проти України» від 18 червня 2020 року (Заява № 19095/12 та 4 інших).....	89

<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Шебалдіна проти України» від 18 червня 2020 року (Заява № 75792/11)</i>	<i>91</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Тюрюков проти України» від 18 червня 2020 року (Заява № 35627/10)</i>	<i>93</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Лаврик та інші проти України» від 25 червня 2020 року (Заява № 63542/13 та 4 інші)</i>	<i>101</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Борзих та інші проти України» від 25 червня 2020 року (Заява № 5353/14 і 2 інших)</i>	<i>103</i>
<i>Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Бевз та інші проти України» від 25 червня 2020 року (Заява № 17955/13 і 6 інших)</i>	<i>108</i>
<i>IV. РОЗВИТОК ДОКТРИНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА</i>	<i>..... 112</i>
<i>Європейський Союз: час пошуку складних відповідей на складні запитання</i>	<i>..... 112</i>



## ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ АБРЕВІАТУР ТА ТЕРМІНІВ

*ДЄС, Договір про ЄС* – Договір про Європейський Союз.

*ДФЄС* – Договір про функціонування Європейського Союзу.

*Євратом* – Європейське Співтовариство з атомної енергії.

*Європейська Рада* – міждержавна складова Європейського Союзу, до якої входять глави держав чи урядів країн – членів ЄС та Голова Європейської Комісії. Європейська Рада збирається щонайменше двічі на рік під головуванням керівника держави чи уряду держави-члена, що головує в Раді.

*Європейське Співтовариство (Співтовариство)* – засноване згідно з Римським договором 1957 р. З 1993 р. цей термін було витіснено із загального вжитку терміном «Європейський Союз», тепер він застосовується для позначення міждержавного об'єднання держав-членів, які утворюють Європейський Союз.

*Європейський Суд, ЄСПЛ* – Європейський суд з прав людини.

*Європейські Співтовариства* – Європейське Співтовариство з Атомної Енергії, Європейське Співтовариство з вугілля та сталі, а також Європейське Економічне Співтовариство. Внаслідок їх злиття у 1967 р. цими трьома Співтовариствами керують єдині інституції, тому часто їх узагальнено називають «Європейське Співтовариство». Відколи у 2002 р. Європейське Співтовариство з вугілля та сталі припинило існування, фактично залишилося два Європейських Співтовариства.

*ЄКПЛ* – (Європейська) Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод.

*ЄП* – Європейський Парламент. Одна з семи інституцій Європейського Союзу (ст. 13 Консолідованої версії Договору про ЄС від 2010 р.). Є асамблеєю представників держав – членів ЄС, обирається прямим загальним голосуванням.

*ЄС* – Європейський Союз. Заснований згідно з Договором про Європейський Союз 1993 р. (інші назви – Маастрихтський договір, Договір про ЄС або ДЄС) зі змінами, внесеними Лісабонським договором від 13.12.2007 р.

*КМ (Комітет міністрів)* – Комітет міністрів Ради Європи.

**Комісія, ЄК (Європейська Комісія)** – одна з семи інституцій Європейського Союзу згідно з Договором про Європейський Союз зі змінами, внесеними Лісабонським договором від 13.12.2007 р.

**ОБСЄ** – Організація з безпеки і співробітництва в Європі.

**ПАРЄ** – Парламентська асамблея Ради Європи.

**Рада (Рада ЄС)** – одна з семи інституцій Європейського Союзу.

**РЄ** – Рада Європи.

# I. АКТИ РАДИ ЄВРОПИ

## ДОКУМЕНТИ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ АСАМБЛЕЇ

### **Резолюція 2329 (2020) від 26 червня 2020 р. «Уроки на майбутнє для ефективної та заснованої на правах людини відповіді на пандемію COVID-19»<sup>1</sup>**

Після епідемії еболи 2015-2016 рр. Парламентська асамблея прийняла Резолюцію 2114 (2016) «Про поводження з міжнародними надзвичайними ситуаціями у сфері охорони здоров'я». У цій резолюції Асамблея надала низку рекомендацій з метою підготувати світ до неминучої наступної світової пандемії, закликаючи виробити та застосовувати нові методи роботи для подолання міжнародних криз у сфері охорони здоров'я ще до їх початку. Заклик Асамблеї, на жаль, був проігнорований.

Вперше про зараження вірусом COVID-19 повідомили у Китаї 31 грудня 2019 році, спалах був оголошений надзвичайною ситуацією з 30 січня 2020 року та пандемією 11 березня 2020 року. Вірус поширився на шість континентів, заразивши мільйони та вбивши сотні тисяч протягом місяців.

Ціна первинної бездіяльності, подальшої повільної реакції, неефективних заходів та передчасного відкриття країн – це втрачені життя, а також згубний вплив на політичні, демократичні, соціальні, фінансові та економічні системи.

Отриманий досвід слід спрямувати на попередження катастрофічного результату внаслідок високої смертності та тяжкості хвороб, а також катастрофічного впливу на економіку та прав людини.

Асамблея рекомендує державам-членам під час спалахів коронавірусу SARS-CoV-2:

- вживати швидких заходів для зменшення контакту між людьми шляхом фізичного віддалення, наскільки це можливо на добровільній основі, для скорочення активного поширення -

---

<sup>1</sup> Resolution 2329 (2020) Lessons for the future from an effective and rights-based response to the COVID-19 pandemic. URL: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=28676&lang=en>

припинення SARS-COV-2 до рівня, який можна контролювати за допомогою тестування, відстеження контактів, карантину та самоізоляції;

- придбати захисні засоби, підвищити та оптимізувати потенціал системи охорони здоров'я за рахунок мобілізації медичних працівників, а також посилення поставок необхідного обладнання для діагностики та лікування пацієнтів;
- створити умови для ізоляції та догляду за особами, які не потребують негайної госпіталізації, на добровільних засадах, з метою запобігання інфікування у побуті / сім'ї та надання необхідного медичного нагляду для швидкої госпіталізації, якщо стан хворого погіршиться;
- відкрити кордони та зняти зайві обмеження, щоб забезпечити миттєве реагування на надзвичайні ситуації залежно від місця розташування спалаху;
- забезпечити доступною інформацією про динамічні зміни кількості смертей внаслідок різних патологій за останні три роки та кількості заражених COVID-19;
- організувати громадське тестування осіб, незалежно від статусу, не лише осіб, які перебувають у лікарні чи медичного персоналу;
- сприяти дослідженню, розробці та виробництву лікарських засобів, діагностичних наборів, вакцин, засобів індивідуального захисту та встановлювати доступні ціни на лікарські засоби, тести та вакцини;
- захисні засоби мають поширюватись по всій Європі а також там де цього найбільше потребують;
- створити довідник транскордонного відкритого доступу до місць відділень інтенсивної терапії (ICU), та, за необхідності, надавати такий доступ країнам-членам;
- підтвердити основну роль парламентів у нагляді за діями уряду та забезпечити можливість повною мірою виконувати цей мандат, надаючи їм технічні засоби та необхідну інформацію;

- гарантувати, щоб плани економічного оздоровлення та захисту не створювали умов для майбутньої деградації екосистем, які можуть породжувати інші епідемії;
- оцінити стан систем охорони здоров'я, готовність до пандемії та системи спостереження за розповсюдженням інфекцій;
- оцінити ефективність, а також збитки внаслідок вживання заходів із протистояння пандемії.

Асамблея рекомендує Європейському Союзу побудувати регіональну систему, здатну підтримувати міжнародні інституції у забезпеченні готовності та ефективної реакції на пандемію. Зокрема, Асамблея рекомендує впровадити реформу ВООЗ, для досягнення найвищого рівня здоров'я суспільства, яка:

- буде працювати незалежною від добровільних внесків до ВООЗ для виконання нею своїх основних функцій;

- надасть ВООЗ необхідні повноваження для нанесення візитів до держав-членів без попереднього повідомлення про кризу охорони здоров'я;

- повторно вивчає та укріплює Міжнародні правила охорони здоров'я, щоб вивчити механізми їх дотримання та адаптувати їх для досягнення мети ВООЗ;

- запроваджує ефективний та незалежний, нагляд за організацією на міжнародному рівні, через Міжпарламентський союз та на регіональному рівні, через регіональні парламентські асамблеї;

- зобов'язує ВООЗ розробляти регіонально адаптовані стратегії для боротьби з майбутніми небезпеками для здоров'я суспільства.

Асамблея пропонує державам-членам активізувати зусилля щодо досягнення прогресу, згідно з Європейською соціальною хартією та Конвенцією Ради Європи про права людини та біомедицину, які сприяють забезпеченню соціальних, економічних та інших прав людини.

Асамблея пропонує встановити в ООН стійку систему дослідження поточних та майбутніх біологічних загроз, зокрема призначити постійного фасилітатора в Управлінні Генерального секретаря ООН. Організація Об'єднаних Націй має забезпечити

міжнародний нагляд та підзвітність підготовленості до пандемії через незалежну зовнішню організацію.

### **Резолюція 2330 (2020) від 26 червня 2020 р. «Проблеми боротьби із сексуальним насильством над дітьми: активізація дій та співпраця в Європі»<sup>2</sup>**

Парламентська асамблея глибоко стурбована поширенням сексуального насильства над дітьми. Асамблея зазначає, що боротьба із насильством вимагає як комплексних, так і спеціальних підходів та політик, які слід розробляти та впроваджувати на практиці на різних рівнях.

Асамблея закликає держави-члени:

- розробити та вдосконалити діючі закони щодо захисту дітей від сексуального насильства, зважаючи на захист інтересів дитини відповідно до Конвенції ООН про права дитини; Факультативного протоколу до Конвенції про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції та дитячої порнографії; Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства; рекомендацій Комітету Лансароте та рекомендацій Комітету міністрів щодо поваги, захисту та забезпечення прав дитини в цифровому середовищі 2018 року;
- встановити мінімальні стандарти та проводити профілактичні заходи освітніми, культурними, спортивними, релігійними та іншими установами чи організаціями, де проводяться організовані заходи за участі дітей, зобов'язання повідомляти про сексуальне насильство, доступ до безкоштовних юридичних порад, захист від порушників;
- гарантувати, що вік сексуальної згоди становить 18 років, за винятком випадків консенсусних стосунків між неповнолітніми або коли існує лише невелика різниця у віці (до 2 років), у цьому випадку вік має бути більше 15 років;
- забезпечити, щоб терміни ув'язнення за сексуальне насильство над дітьми в кримінальному законодавстві були

---

<sup>2</sup> Resolution 2330 (2020) Addressing sexual violence against children: stepping up action and co-operation in Europe. URL: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=28673&lang=en>

- пропорційні тяжкості злочину проте не менше 30 років з дня досягнення жертвою 18 річного віку;
- розглянути варіанти забезпечення адекватної фінансової компенсації особам, які стали жертвами сексуального насильства, зокрема, шляхом створення національних фондів для жертв насильства;
  - створити посаду омбудсмена з прав дітей та посилити його роль у захисті дітей від сексуального насильства;
  - узгодити державну політику шляхом врахування результатів досліджень про сексуальне насильство над дітьми;
  - розробити політичні вказівки щодо захисту дітей від сексуального насильства та сексуальної експлуатації під час надзвичайних ситуацій в країні;
  - забезпечити належну, доступну та безкоштовну підтримку жертв сексуального насильства;
  - сприяти створенню структур та служб захисту дітей за ісландською моделлю Barnahús з метою запобігання травм та повторної віктимізації;
  - сприяти навчанню професіоналів та волонтерів, що контактують з дітьми;
  - забезпечити, щоб заходи щодо подолання сексуального насильства над дітьми були включені до мандатів усіх закладів, які проводять організовані заходи за участю дітей;
  - забезпечити дотримання вимог Конвенції Лансароте та керівних принципів Ради Європи щодо прозорого правосуддя щодо дітей;
  - підвищити поінформованість громадськості щодо сексуального насильства над дітьми за допомогою кампаній, матеріалів та програм;
  - надавати рекомендації громадськості щодо того, як реагувати у випадку підозри в сексуальному насильстві над дітьми;
  - розвивати та зміцнювати соціальну відповідальність та підзвітність бізнесу та засобів масової інформації, включаючи соціальні медіа, у запобіганні надмірної сексуалізації та у подоланні сексуального насильства над дітьми;

- формувати альянси з професійними профспілками та організаціями громадянського суспільства та спільно розробляти стратегії, законодавства, керівні принципи та належну практику;
- підтримувати національне, регіональне, європейське та міжнародне співробітництво у сфері захисту дітей від сексуального насильства.

Асамблея закликає всі держави, парламенти, органи місцевого та регіонального самоврядування, а також Європейський Союз та Організацію Об'єднаних Націй отримати максимальну користь з досвіду Ради Європи щодо подолання сексуального насильства над дітьми з метою співпрацювати для подолання насильства до 2030 року згідно з Сталими цілями ООН (ціль 16.2), а саме «припинити експлуатацію, торгівлю людьми та будь-які форми насильства над дітьми та катування».

### **Резолюція 2331 (2020) від 26 червня 2020 р. «Розширення прав жінок: сприяння доступу до контрацепції в Європі»<sup>3</sup>**

Доступ до контрацепції не гарантується однаково для всіх жінок, що пов'язано з багатьма факторами, зокрема рівнем розвитку країни та навіть місцевістю (більші труднощі в сільській та віддаленій місцевості). Крім того, фінансові та економічні бар'єри перешкоджають доступу до контрацепції. Культурні норми, гендерні стереотипи, забобони та моральні стигми, також негативно впливають на доступ до контрацепції та призводять до недостатнього знання про методи контрацепції, їх доступність та правильне використання.

Асамблея переконана, що сексуальна освіта у школах є невід'ємною складовою виховання дітей та молоді.

Асамблея вважає, що всі види сучасної контрацепції, повинні бути доступними для кожної особи, незалежно від статі, соціального та національного походження та будь-якого іншого статусу, та супроводжуватися необхідною інформацією.

Пандемія COVID-19 загострила гендерну нерівність та спричинила збільшення кількості випадків гендерного та домашнього насильства.

---

<sup>3</sup> Resolution 2331 (2020) Empowering women: promoting access to contraception in Europe. URL: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=28675&lang=en>



Асамблея закликає держави-члени та спостерігачів Ради Європи:

- запровадити сексуальну освіту як частину шкільних програм та забезпечити, щоб така освіта була обов'язковою для всіх учнів. Ця освіта повинна включати інформацію про запобігання ранньої вагітності та венеричних захворювань, гендерні норми, сексуальну орієнтацію, гендерну приналежність, статеві ознаки; сприяти гендерній рівності, згоді, запобіганню сексуального, гендерного та інтимного насильства;
- забезпечити відповідну підготовку вчителів, шкільних лікарів та шкільних медичних сестер та ресурсів;
- проводити інформаційні та інформаційно-просвітницькі кампанії щодо сексуального, репродуктивного здоров'я та прав, зокрема, через мережу Інтернет та соціальні медіа, а також пресу, радіо та телебачення;
- створити та рекламувати інформаційні веб-сайти, що надають вичерпну, засновану на фактах інформацію про контрацепцію. Інформація повинна бути доступною людям у сільській та віддаленій місцевості, особам, які належать до мовних меншин, інвалідам та мігрантам тощо;
- забезпечити, щоб усі сучасні методи контрацепції, включаючи екстрену контрацепцію без рецепту, були доступні для громадськості, в тому числі в сільській та віддаленій місцевості;
- забезпечити доступність методів контрацепції, включивши їх у національні схеми медичного страхування з відповідним відшкодуванням або субсидією;
- розробити схеми відшкодування чи субсидування для молодих, малозабезпечених та вразливих груп з метою забезпечити рівний доступ до контрацепції та її ефективність;
- надавати доступне, конфіденційне індивідуальне, з метою надання користувачам усієї необхідної та персоналізованої інформації, включаючи вибір методів контрацепції, які найкраще відповідають їх потребам;

- розробити рекомендації для медичних працівників щодо сучасної контрацепції на основі стандартів, встановлених Всесвітньою організацією охорони здоров'я;
- вдосконалити існуючі або розробити нові системи збору даних про існуючі контрацептиви, особливості їх застосування, показання, протипоказання тощо;
- дослідити використання методів контрацепції, їх поширеність, еволюцію, та вплив на користувачів;
- підтримувати наукові дослідження методів чоловічої контрацепції з метою розробки та надання інноваційних контрацептивів;
- посилити співпрацю та підтримку організацій громадянського суспільства та професійної сфери охорони здоров'я, які активно популяризують контрацепцію, збирають дані та проводять дослідження, розробляють та проводять інформаційно-просвітницькі кампанії, забезпечують підготовку медичних працівників та сексуальну освіту; та забезпечити сприятливе середовище та фінансування організацій громадянського суспільства, які працюють у цій галузі;
- забезпечити доступ до контрацепції, зокрема, екстреної контрацепції, та охорону здоров'я матері перед, під час та після пологів;
- гарантувати доступ до послуг сексуальної та репродуктивної охорони здоров'я, телефонних та онлайн-консультацій; доступу до контрацепції без рецепту.

## II. ЗАКОНОДАВСТВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

**Рекомендація Комісії (ЄС) 2020/518 від 8 квітня 2020 року про спільний інструментарій країн ЄС для використання технологій та даних для подолання кризи, спричиненої COVID-19, зокрема мобільних додатків та анонімних мобільних даних<sup>4</sup>**

Цифрові технології та мобільні дані відіграють важливу роль у боротьбі з кризою, спричиненою COVID-19, враховуючи, що багато людей в Європі підключені до Інтернету через мобільні пристрої. Мобільні додатки можуть допомагати органам охорони здоров'я для моніторингу та контролю пандемії COVID-19 на національному та європейському рівнях, зокрема 1) програми попередження та відстеження можуть відігравати важливу роль у відстеженні контактів, що дозволить обмежити поширення захворювання; 2) програми самодіагностики та скринінгу симптомів можуть надати важливу інформацію про кількість випадків виявлення симптомів, сумісних із COVID-19.

Досвід окремих держав-членів, які впроваджують програми відстеження контактів, показує, що інтегроване управління дієве при підготовці та впровадженні заходів, залучаючи не лише органи охорони здоров'я, але й також інші органи (зокрема захисту персональних даних), а також приватний сектор, експертів, наукових установ та зацікавлених сторін.

Національні органи охорони здоров'я, які беруть участь у нагляді за шляхами передачі вірусу, повинні мати можливість обмінюватися інформацією щодо осіб з позитивним результатом тестування в інших державах-членах чи регіонах, щоб мати можливість втрутитися у випадку зараження.

Рішення № 1082/2013/ЄС Європейського Парламенту та Ради встановлює конкретні правила щодо епідеміологічного нагляду, моніторингу, раннього попередження та контролю.

---

<sup>4</sup> Commission Recommendation (EU) 2020/518 of 8 April 2020 on a common Union toolbox for the use of technology and data to combat and exit from the COVID- 19 crisis, in particular concerning mobile applications and the use of anonymised mobility data. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32020H0518>

Директива 2011/24/ЄС щодо забезпечення виконання прав пацієнтів у галузі транскордонної охорони здоров'я вимагає, щоб мережа eHealth працювала над досягненням стійкого економічного та соціального зростання. Мережа eHealth та Комісія також повинні тісно співпрацювати з іншими організаціями, які можуть сприяти виконанню цієї Рекомендації, зокрема це Комітет з охорони здоров'я, Мережа епідеміологічного нагляду за інфекційними хворобами, Європейський центр профілактики та контролю захворювань, Європейська рада захисту даних, Орган європейських регуляторів електронних комунікацій та Агенство з питань мережевої та інформаційної безпеки.

Регламент (ЄС) 2016/679 про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних визначає умови обробки персональних даних, зокрема даних про охорону здоров'я.

Директива 2002/58/ЄС встановлює правила, що застосовуються до даних про трафік та місцезнаходження, а також для зберігання та доступу до інформації, що зберігається в термінальному обладнанні.

У своєму повідомленні "Європейська стратегія даних" Європейська Комісія оголосила, що ЄС створить єдиний ринок, на якому дані зможуть вільно передаватися в межах ЄС та між секторами, у яких дотримуються європейських правил, особливо конфіденційність та захист даних, та законодавство про конкуренцію.

За допомогою загальної схеми використання анонімних та агрегованих даних про мобільність населення інструментарій дозволить: (i) моделювати та прогнозувати поширення захворювання; (ii) контролювати ефективність рішень, прийнятих владою держав-членів стосовно таких заходів, як соціальна дистанція та ізоляція; та (iii) збирати інформацію для розробки скоординованої стратегії подолання кризи, спричиненої COVID-19.

Держави-члени діють у тісній співпраці з іншими державами, Комісією та іншими зацікавленими сторонами, не зачіпаючи компетенції держав-членів у сфері охорони здоров'я. Вони повинні гарантувати, що всі дії вживаються відповідно до законодавства Союзу, зокрема законодавства про медичні вироби, права на

приватне життя та захист персональних даних та інші права та свободи, закріплені у Хартії основних прав Європейського Союзу.

Щоб розробити інструментарій, держави-члени, залучені до мережі eHealth, повинні негайно зустрітися з представниками Комісії.

Реалізуючи цю Рекомендацію, держави-члени, представлені в Мережі eHealth, повинні, за необхідності, інформувати та шукати інформацію у Комітеті з охорони здоров'я, Органі європейських регуляторів електронних комунікацій, Групі співробітництва ШД та відповідній агенції Комісії, включаючи робочі групи ENISA, Європол та Ради.

Необхідність продовжувати обробку персональних даних з метою боротьби з кризою, спричиненою COVID-19, регулярно переглядається. Зокрема встановлюються відповідні положення про її припинення, щоб гарантувати, що обробка даних не використовується в непередбачуваних цілях.

Необхідно вжити заходів для того, щоб обробка даних, у разі відсутності необхідності отримання інформації, була належним чином припинена, а відповідні персональні дані знищені.

Інструментарій слід розробляти поступово з урахуванням обговорень із усіма зацікавленими сторонами та з урахуванням ситуації, найкращої практики, проблем, джерел та типів даних, які потрібні органам охорони здоров'я та науково-дослідним установам.

Першим пріоритетом інструментарію є встановлення загальноєвропейського підходу до мобільних додатків щодо COVID-19, який має розроблятися спільно державами-членами та Комісією за погодженням з Європейською комісією захисту даних до 15 квітня 2020 року. Підхід повинен складатися з:

1) специфікації для забезпечення того, щоб інформація про мобільність та дані із програм попередження та моніторингу були медично та технічно ефективними у боротьбі з COVID-19;

2) заходів щодо запобігання розповсюдженню додатків, які суперечать законодавству Союзу, та сприяння їх доступності для людей з обмеженими можливостями;

3) механізмів управління, які мають впроваджувати органи охорони здоров'я;

4) встановлення практики та механізмів обміну інформацією про функціонування додатків;

5) обміну даними з епідеміологічними державними органами та науково-дослідними установами охорони здоров'я, зокрема надання зведених даних до єдиної системи.

Розробка інструментарію повинна керуватися принципами конфіденційності та захисту даних.

Під час використання мобільних додатків для попередження та запобігання контактам у зв'язку з COVID-19 слід дотримуватися:

1) механізмів дотримання основних прав та запобігання стигматизації, зокрема правил захисту персональних даних та конфіденційності повідомлень;

2) ефективних заходів з найменшим можливим втручанням, зокрема використання даних про людей та об'єкти, що знаходяться в безпосередній близькості. Слід уникати обробки даних про місцезнаходження та переміщення людей, та анонімних даних;

3) технічних вимог до технологій для виявлення близькості пристрою, шифрування, захисту даних, зберігання даних на мобільному пристрої, можливого доступу органів охорони здоров'я;

4) вимог до кібербезпеки - для забезпечення доступності, достовірності, цілісності та конфіденційності даних;

5) строку видалення персональних даних - не пізніше, ніж пандемія буде оголошена контрольованою;

6) завантаження даних про людей та предмети, що знаходяться в безпосередній близькості, у разі підтвердженого зараження, та попередження осіб, які були в тісному контакті із зараженою особою;

7) вимог щодо прозорості налаштувань конфіденційності для забезпечення довіри до програм.

Другим пріоритетом інструментарію повинен стати загальний підхід до використання анонімних даних.

Держави-члени повинні до 31 травня 2020 року звітувати перед Комісією про дії, вжиті відповідно до цієї Рекомендації. Такі

звіти повинні продовжуватися регулярно до тих пір, поки триває криза COVID-19.

**Рішення (ЄС) 2020/545 Європейського Парламенту та Ради від 17 квітня 2020 року про використання гнучкого інструменту фінансування негайних бюджетних заходів в умовах епідемії COVID-19 та посилення Європейської прокуратури<sup>5</sup>**

Гнучкий інструмент має використовуватись для отримання суми в розмірі 243 039 699 євро у вигляді асигнувань на виконання зобов'язань за Розділом 3 (Безпека та громадянство) до загального бюджету Союзу на 2020 фінансовий рік. Ця сума буде використана для фінансування негайних заходів подолання поточної кризи в галузі охорони здоров'я в Європейському Союзі, внаслідок епідемії COVID-19 та для посилення Європейської прокуратури.

Рішення містить графік погашення платежів, суми асигнувань, виділені для покриття видатків, за допомогою Гнучкого інструменту.

Це рішення набуває чинності з дня його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

**Рішення (ЄС) 2020/546 Європейського Парламенту та Ради від 17 квітня 2020 року про використання гнучкого інструменту фінансування термінових бюджетних заходів в умовах епідемії COVID-19<sup>6</sup>**

Гнучкий інструмент має використовуватись для отримання суми в розмірі 243 039 699 євро у вигляді асигнувань на виконання зобов'язань за Розділом 3 (Безпека та громадянство) до загального бюджету Союзу на 2020 фінансовий рік. Ця сума буде використана для фінансування негайних заходів подолання поточної кризи в галузі охорони здоров'я в Європейському Союзі, внаслідок епідемії COVID-19.

---

<sup>5</sup> Decision (EU) 2020/545 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2020 on the mobilisation of the Flexibility Instrument to finance immediate budgetary measures in the context of the COVID-19 outbreak and a reinforcement of the European Public Prosecutor's Office. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020D0545&from=EN>

<sup>6</sup> DECISION (EU) 2020/546 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 17 April 2020 on the mobilisation of the Flexibility Instrument to finance immediate budgetary measures in the context of the COVID-19 outbreak. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020D0546&from=EN>

Рішення містить прогнозований графік погашення платежів, суми асигнувань, виділені на покриття видатків.

Це рішення набуває чинності з дня його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

**Рішення (ЄС) 2020/547 Європейського Парламенту та Ради від 17 квітня 2020 року про мобілізацію запасу на випадок надзвичайних ситуацій у 2020 році для надання екстреної допомоги державам-членам та подальшого зміцнення механізму цивільного захисту ЄС у відповідь на поширення COVID-19<sup>7</sup>**

Для загального бюджету Союзу на 2020 фінансовий рік, максимальне відхилення у доході ЄС на випадок надзвичайних ситуацій має становити 714 558 138 євро, що застосовуються для асигнувань на виконання зобов'язань, що перевищують межу зобов'язань, зазначену у пункті 3 (Безпека та громадянство) багаторічної програми фінансового розвитку.

Загальна сума 714 558 138 євро, згадана у статті 1, компенсується надходженнями внаслідок допустимого відхилення в ВНД У 2020 фінансовому році відповідно до розділу 5 (Адміністрація) багаторічної фінансової системи.

Це рішення набуває чинності з дня його опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

**Рекомендація Комісії (ЄС) 2020/648 від 13 травня 2020 року про надання ваучерів пасажиром та туристам як альтернативу відшкодуванню коштів, сплачених за скасовані туристичні та транспортні послуги в умовах пандемії COVID-19<sup>8</sup>**

Внаслідок пандемії COVID-19 були введені національні заходи обмеження виїзду в інші держави. Обмеження на пересування по всьому світу призвело до майже повного

---

<sup>7</sup> Decision (EU) 2020/547 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2020 on the mobilisation of the Contingency Margin in 2020 to provide emergency assistance to Member States and further reinforce the Union Civil Protection Mechanism/rescEU in response to the COVID-19 outbreak. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020D0547&from=EN>

<sup>8</sup> Commission Recommendation (EU) 2020/648 of 13 May 2020 on vouchers offered to passengers and travellers as an alternative to reimbursement for cancelled package travel and transport services in the context of the COVID-19 pandemic. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32020H0648>



припинення туристичних подорожей в Європі та багатьох інших країнах світу.

Директива (ЄС) 2015/2302 Європейського Парламенту та Ради (12) ("Директива щодо пакетних турів") передбачає, що якщо пакет буде відкладений через "непередбачувані та виняткові обставини", туристи мають право на повне відшкодування всіх платежів протягом 14 днів з моменту розірвання договору. Зокрема, організатор може запропонувати відшкодування у вигляді ваучера. У разі неплатоспроможності організаторів чи перевізників існує ризик того, що багато пасажирів та туристів не отримають сплачені ними суми, оскільки їх вимоги до організаторів та перевізників не захищені.

Ваучери допоможуть полегшити проблеми з ліквідністю перевізників і, врешті-решт, можуть забезпечити захист інтересів пасажирів та туристів. З цією метою ваучери повинні бути захищені від неплатоспроможності перевізника або організатора. Такий захист може бути створений приватним чи державним сектором і повинен бути достатньо ефективним та стабільним.

З метою популяризації ваучерів серед мандрівників чи туристів, державам-членам слід розглянути можливість прийняття схем надання підтримки операторам подорожей та транспорту відповідно до правил державної допомоги у країнах ЄС. Зокрема, держави-члени можуть підтримувати операторів у секторах подорожей та транспорту, надаючи допомогу *de minimis* відповідно до Регламенту Комісії (ЄС) № 1407/2013 (18).

**Регламент (ЄС) 2020/699 Ради від 25 травня 2020 р. про тимчасові заходи, що стосуються спільних нарад європейських компаній (ЄК) і європейських кооперативних товариств (ЄКТ)<sup>9</sup>**

З метою стримування спалаху вірусу COVID-19, який був оголошений пандемією Всесвітньою організацією охорони здоров'я 11 березня 2020 року, держави-члени прийняли ряд безпрецедентних заходів, зокрема такі, що стосуються ізоляції та дотримання соціальної дистанції.

---

<sup>9</sup> Council Regulation (EU) 2020/69 of 25 May 2020 on temporary measures concerning the general meetings of European companies (SEs) and of European Cooperative Societies (SCEs). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2020/699/oj>

Регламент Ради (ЄС) № 2157/2001 регулює діяльність європейських компаній (ЄК) та Регламент Ради (ЄС) № 1435/2003 регулює діяльність європейських кооперативних товариств (ЄКТ) на рівні Союзу. Обидва вимагають проведення спільної наради протягом шести місяців після закінчення кожного фінансового року. З огляду на нинішні виняткові обставини, викликані пандемією COVID-19, слід тимчасово відступити від цієї вимоги. Враховуючи, що проведення спільних засідань має важливе значення для забезпечення того, щоб рішення, які є юридично обов'язковими або економічно необхідними, приймалися своєчасно, ЄК і ЄКТ повинні мати можливість проводити свої спільні наради протягом 12 місяців після закінчення фінансового року за умови, що вони будуть проведені не пізніше 31 грудня 2020 року. Будучи тимчасовим заходом, обумовленим винятковими обставинами, викликаними пандемією COVID-19, цей відступ має поширюватися тільки на загальні засідання, які повинні бути проведені в 2020 році.

З урахуванням того факту, що шестимісячний період, зазначений у Регламентах (ЄС) № 2157/2001 та (ЄС) № 1435/2003, закінчується в травні або червні 2020 року, і з урахуванням того, що терміни скликання повинні бути прийняті до уваги, даний Регламент має набути чинності в терміновому порядку.

Цей Регламент набуває чинності на наступний день після опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

**Рішення (ЄС) 2020/701 Європейського Парламенту та Ради від 25 травня 2020 року про надання макрофінансової допомоги партнерам, які підтримують політику розширення та сусідства у контексті пандемії COVID-19<sup>10</sup>**

Пандемія COVID-19 має багато згубних наслідків для економічної та фінансової стабільності в регіонах, які підтримують політику розширення та сусідства. В даний час країни-партнери стикаються з несприятливою ситуацією з точки зору платіжного балансу та фіскальної ситуації, а економіка рухається до рецесії. Є серйозні підстави для швидких і рішучих дій Союзу для підтримки

---

<sup>10</sup> Decision (EU) 2020/701 of the European Parliament and of the Council of 25 May 2020 on providing macro - financial assistance to enlargement and neighbourhood partners in the context of the COVID - 19 pandemic. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020D0701&from=EN>

цих економік. Таким чином, це рішення охоплює десять країн-партнерів: Республіку Албанія, Боснію та Герцеговину, Косово, Чорногорію, Республіку Північна Македонія; Грузію, Республіку Молдова та Україну - у Східному сусідстві та Хашемітське Королівство Йорданія та Республіку Туніс - у Південному сусідстві (далі - Партнери).

Актуальність допомоги пов'язана з нагальними потребами партнерів у фінансуванні, крім фінансування, яке буде надано за допомогою інших інструментів Союзу, а також від міжнародних фінансових установ, держав-членів та інших двосторонніх донорів.

Влада кожної держави-партнера та Міжнародний валютний фонд (МВФ) вже домовились або найближчим часом домовляться про індивідуальну кредитну програму у разі необхідності.

Макрофінансова допомога Союзу має слугувати фінансовим інструментом єдиної нецільової підтримки платіжного балансу, спрямованої на задоволення потреб бенефіціара в негайному зовнішньому фінансуванні, разом з кредитним договором з МВФ як запобіжний захід, пов'язаний із узгодженою програмою економічних реформи. Зважаючи на COVID-19 макрофінансова допомога Союзу також повинна бути доступна партнерам, які отримують екстрене фінансування МВФ, що не підлягає попереднім діям та / або певним умовам, наприклад, Інструменту швидкого фінансування. Тому ця допомога повинна надаватися на менший термін, обмежуватись двома виплатами і бути основним засобом реалізації політичного порядку денного, який містить обмежений набір заходів реформи.

Союз надає макрофінансову допомогу ((далі - макрофінансова допомога Союзу) Республіці Албанія, Боснії і Герцеговині, Грузії, Ісламському Королівству Хашеміт, Косово, Республіці Молдова, Чорногорії, Республіці Північна Македонія, Тунісу та Україні далі - "партнери") максимум до 3 млрд. євро для підтримки економічної стабілізації партнерів та проведення суттєвих реформ.

Макрофінансова допомога надається у вигляді позик. Максимальний термін погашення позик не перевищує 15 років.

Детальні фінансові умови макрофінансової допомоги Союзу зазначені в договорі позики, який укладається між Комісією та

органами влади кожного партнера окремо (далі - Угода про позику).

Перш ніж надати макрофінансову допомогу Союзу, Комісія проводить оцінку.

Щороку до 30 червня Комісія подає Європейському Парламенту та Раді звіт про виконання цього Рішення за попередній рік, зокрема оцінку виконання.

Це рішення набуває чинності з дня опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

### **Регламент (ЄС) 2020/493 Європейського Парламенту та Ради від 30 березня 2020 року про систему фальшивих та офіційних документів в мережі Інтернет (FADO) та скасування спільної дії Ради 98/700/ПВР<sup>11</sup>**

Цей Регламент дає визначення системі фальшивих та автентичних (офіційних) документів, що розміщені в мережі Інтернет (FADO) та / або містять інформацію про справжні документи, видані державами-членами, Союзом та третіми сторонами, такими як треті країни, територіальними утвореннями, міжнародними організаціями та іншими суб'єктами, що підпадають під дію міжнародного права.

Мета системи FADO - сприяти боротьбі із шахрайством з документами, обмінюючись інформацією про функції безпеки та потенційні ознаки шахрайства в автентичних та фальшивих документах між органами влади держав-членів.

Система FADO повинна містити інформацію про поїздки, посвідчення особи, місця проживання та цивільний стан, посвідчення водія, документи про реєстрацію транспортних засобів, видані державами-членами або Союзом, та про помилкові їх версії. Система також може містити інформацію про інші пов'язані офіційні документи.

Держави-члени та Союз негайно передають Європейському агентству прикордонної та берегової охорони ("Агентство") інформацію про документи, що містяться в системі FADO.

---

<sup>11</sup> Regulation (EU) 2020/493 of the European Parliament and of the Council of 30 March 2020 on the False and Authentic Documents Online (FADO) system and repealing Council Joint Action 98/700/JHA. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020R0493&from=EN>

Спільна дія 98/700/ПВП скасовується з моменту ефективного впровадження Агентством системи FADO, що визначається за допомогою акта виконання, як зазначено у пункті (d) першого підпункту статті 6 цього Регламенту.

Генеральний секретаріат Ради передає Агенції інформацію, що міститься в системі FADO, встановлену Спільною дією 98/700 / ПВР.

Держави-члени погоджуються на передачу Генеральним секретаріатом Ради інформації, що перебуває у їх власності та зберігається в системі FADO, встановленій спільною дією 98/700/ПВР, до системи FADO, встановленої цим Регламентом.

Цей Регламент набуває чинності на двадцятий день після опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

**Регламент (ЄС) 2020/698 Європейського Парламенту та Ради від 25 травня 2020 року про встановлення конкретних, тимчасових заходів з огляду на спалах COVID-19 щодо поновлення та продовження сертифікатів, ліцензій та дозволів та перенесення окремих періодичних перевірок та навчання в окремих сферах транспортного законодавства<sup>12</sup>**

Цей Регламент встановлює конкретні та тимчасові заходи, що застосовуються до поновлення та продовження строку дії окремих сертифікатів, ліцензій та дозволів і відстрочки періодичних перевірок та навчання (в тому числі підвищення кваліфікації) у відповідь на надзвичайні обставини, спричинені спалахом COVID-19. у сфері автомобільного, залізничного та внутрішнього водного транспорту та морської безпеки.

Так, наприклад, строки для підтвердження власником свідоцтва про професійну компетентність, яке відповідно до положень статті 8 Директиви 2003/59/ЄС, та яке в іншому випадку закінчувало б свою дію між 1 лютого 2020 р. та 31 серпня 2020 р., вважається продовженим на сім місяців.

---

<sup>12</sup> Regulation (EU) 2020/698 of the European Parliament and of the Council of 25 May 2020 laying down specific and temporary measures in view of the COVID-19 outbreak concerning the renewal or extension of certain certificates, licences and authorisations and the postponement of certain periodic checks and periodic training in certain areas of transport legislation. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020R0698&from=EN>

Також, наприклад, дійсність маркування узгодженого коду Союзу "95", передбаченого Додатком I до Директиви 2006/126/ЄС, внесені компетентними органами або на посвідчення водія, або на карту кваліфікації водія, зазначену у статті 10 Директиви 2003/59/ЄС вважається продовженим на період семи місяців з дати, зазначеної на кожному такому посвідченні водія чи кваліфікаційній картці водія.

Дійсність кваліфікаційних карток водія, передбачених Додатком II до Директиви 2003/59/ЄС, які в іншому випадку мали б термін закінчення дії між 1 лютого 2020 р. та 31 серпня 2020 р., вважаються такими, що продовжені на сім місяців від дати закінчення терміну дії, зазначеного на кожній такій картці і т.д.

Цей Регламент набуває чинності з дня після опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

### **Регламент (ЄС) 2020/741 Європейського Парламенту та Ради від 25 травня 2020 р. про мінімальні вимоги до повторного використання води<sup>13</sup>**

Цей Регламент встановлює мінімальні вимоги до якості води, що підлягає повторному використанню, та моніторинг їх ефективності, закріплює основні положення щодо управління ризиками для безпечного використання відновленої води в контексті комплексного управління водними ресурсами.

Метою цього Регламенту є гарантування, що регенеровані води є безпечними для зрошення сільсько-господарських культур, забезпечуючи тим самим високий рівень охорони навколишнього середовища та здоров'я людей і тварин, підтримка адаптації до зміни клімату та сприяння виконанню Директиви 2000/60/ЄС шляхом вирішення проблем з дефіцитом води та тиску на водні ресурси координованим шляхом у всьому Союзі, що сприяє ефективному функціонуванню внутрішнього ринку.

Положення Регламенту підлягають до застосування у кожному випадку повторного використання очищених міських стічних вод відповідно до статті 12 Директиви 91/271/ЄЕС, зокрема

---

<sup>13</sup> Regulation (EU) 2020/741 of the European Parliament and of the Council of 25 May 2020 on minimum requirements for water reuse. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32020R0741&from=EN>

для зрошення сільсько-господарських культур, визначених в розділі 1 Додатку I до цього Регламенту.

Держава-член може вирішити, що не доцільно використовувати таку воду для зрошення в одному або кількох районах із окремих річкових басейнів або їх частин, беручи до уваги окремі критерії.

З метою виробництва, постачання та використання регенерованої води компетентний орган держави-члену повинен забезпечити створення плану управління ризиками повторного використання води.

Якщо повторне використання води має транскордонне значення, держави-члени призначають контактний компетентний орган державної влади для співпраці.

Регламент передбачає поширення інформації в мережі Інтернет та інших засобах масової інформації для всіх громадян про повторне використання води, зокрема для зрошення сільсько-господарських культур, згідно директив 2003/4/ЄС та 2007/2/ЄС.

Цей Регламент набуває чинності на двадцятий день після опублікування в «Офіційному віснику Європейського Союзу».

### **ІІІ. ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЗА СКАРГАМИ ПРОТИ УКРАЇНИ**

**Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Дикусаренко проти України» від 9 квітня 2020 року (Заява № 7218/19 та № 17854/19 )<sup>14</sup>**

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

*Ст. 3 «Заборона катування»*

*Ст. 5 «Право на свободу та особисту недоторканність»*

*Ст. 6 «Право на справедливий суд»*

*Ст. 13 «Заборона дискримінації»*

#### ***Обставини справи***

Справу було розпочато за заявами, поданими у різні дати. У заяві № 17854/19 заявник скаржився за статтями 3 та 13 Конвенції на неналежні умови тримання його під вартою та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу юридичного захисту. У заяві № 7218/19 він також висував скарги за пунктами 3 та 5 статті 5 Конвенції та пунктом 1 статті 6 Конвенції.

#### ***Рішення Суду:***

Суд одноголосно вирішує об'єднати заяви;

Суд одноголосно оголошує заяви прийнятними;

Суд одноголосно постановляє, що було порушення статей 3 та 13 Конвенції у зв'язку з неналежними умовами тримання під вартою;

Суд одноголосно постановляє, що було порушення Конвенції щодо інших скарг, поданих за усталеною практикою Суду;

Суд одноголосно постановляє, що упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику суму, зазначену в таблиці у додатку, яка має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу; із

---

<sup>14</sup> Judgment of the European Court of Human Rights in case of DYKUSARENKO v. UKRAINE (Application no. 7218/19 and 17854/19). URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202222>



закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

### **Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Ільченко проти України» від 9 квітня 2020 року (Заява № 65400/16) <sup>15</sup>**

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

*Ст. 3 «Заборона катування»*

#### ***Обставини справи***

Справу було розпочато за заявою, поданою 2 листопада 2016 року. Заявник скаржився за статтею 3 Конвенції на ненадання належної медичної допомоги під час тримання під вартою.

#### ***Рішення Суду:***

Суд одноголосно оголошує заяву прийнятною;

Суд одноголосно постановляє, що вона свідчить про порушення статті 3 Конвенції у зв'язку з неналежною медичною допомогою під час тримання під вартою;

Суд одноголосно постановляє, що упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику суми, зазначені у таблиці в додатку, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу; із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

---

<sup>15</sup> Judgment of the European Court of Human Rights in case of ILCHENKO v. UKRAINE (Application no. 65400/16) URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202220>

**Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Ювченко та інші проти України» від 9 квітня 2020 року (Заяви № 32529/18 та 5 інших)<sup>16</sup>**

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

*Ст. 1 Першого протоколу*

***Обставини справи***

Заявники скаржилися на повну заборону відчуження земель сільськогосподарського призначення.

***Рішення Суду:***

Суд одноголосно вирішує об'єднати заяви;

Суд одноголосно оголошує заяви прийнятними

Суд одноголосно постановляє, що було порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції

Суд одноголосно постановляє, що встановлення порушення само собою становить достатню справедливую сатисфакцію.

**Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Свіргунець проти України» від 30 квітня 2020 року (Заява № 38262/10)<sup>17</sup>**

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

*ст. 6 «Право на справедливий суд»*

*ст. 1 Протоколу 1*

***Обставини справи***

Заявниця народилася у 1968 році та проживає у м. Шепетівка.

6 березня 2000 року заявниця та пані С. уклали договір купівлі-продажу, згідно з яким перша придбала в останньої 28% (приблизно 280 кв. м) магазину в м. Шепетівка за 14146 українських гривень (далі - грн, на момент подій еквівалент приблизно 2600 євро).

---

<sup>16</sup> Judgment of the European Court of Human Rights in case of YUVCHENKO AND OTHERS v. UKRAINE (Application no. 32529/18 and 5 others) URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202221>

<sup>17</sup> Judgment of the European Court of Human Rights in case of SVIRGUNETS v. UKRAINE (Application no. 38262/10) URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202413>

5 квітня 2002 року Шепетівська міжрайонна прокуратура (далі – Шепетівська прокуратура) порушила кримінальну справу щодо дядька заявниці, пана В., на той момент міського голови м. Шепетівка, якого підозрювали у вимаганні та отриманні хабаря від пані С.

*Кримінальне провадження щодо заявниці*

14 травня 2002 року щодо заявниці було порушено кримінальне провадження за підозрою у сприянні пану В. в отриманні хабаря. Зокрема, підозрювалося, що заявниця нічого не сплатила пані С. за 28% магазину, а право власності на цю нерухомість насправді було хабарем пані С. дядьку заявниці. Справу було об'єднано зі справою щодо пана В.

У період з 16 до 20 травня 2002 року заявниця трималася під вартою під час досудового слідства. Згодом цей запобіжний захід був замінений на підписку про невиїзд.

18 липня 2002 року слідство було оголошено закінченим, і справу було направлено до Славутського міськрайонного суду (далі – Славутський суд) для розгляду по суті.

Суд першої інстанції декілька разів відкладав засідання, зокрема у зв'язку з неявкою свідків.

17 липня 2003 року Славутський суд визнав заявницю (а також пана В.) винною за всіма пунктами обвинувачення. Заявниці було обрано покарання у виді позбавлення волі на строк три роки з іспитовим строком два роки, а також конфіскацією однієї чверті її майна. Суд першої інстанції встановив, що 28% магазину слід вважати майном, нажитим злочинним шляхом, і постановив передати його в дохід держави.

23 вересня 2003 року Апеляційний суд Хмельницької області (далі – апеляційний суд) залишив цей вирок без змін.

У січні 2004 року Державна виконавча служба України передала 28% магазину Шепетівській податковій інспекції.

5 квітня 2004 року Шепетівська податкова інспекція продала це майно на публічних торгах пану С. (чоловіку пані С.) за 144 600 грн (на той момент приблизно 22 000 євро). Згодом, 27 квітня 2007 року, пан С. продав 24% магазину ПАТ «Комерційний банк «Надра». Решта 4% залишилися у його власності.

16 вересня 2004 року Верховний Суд України скасував рішення судів нижчих інстанцій від 17 липня та 23 вересня 2003 року у зв'язку з «істотними порушеннями кримінально-процесуального закону». Зокрема, він зазначив, що обґрунтування, надане судом першої інстанції у вирокі, не відповідало законодавчим вимогам, а апеляційний суд не звернув на це увагу. Верховний Суд України зауважив, що пред'явлене заявниці обвинувачення обмежувалося твердженням, що вона сприяла пану В. в отриманні хабаря без будь-яких додаткових деталей щодо того, з чого складалося таке сприяння та за яких обставин воно відбулося. Посилаючись на той факт, що обвинувачення проти заявниці було «нечітким і неконкретним», Верховний Суд України визнав, що не міг перевірити законність рішень судів нижчих інстанцій. Тому він повернув справу до суду першої інстанції на новий розгляд.

24 липня 2006 року Славутський суд постановив провести додаткове досудове розслідування. Однак 27 грудня 2006 року апеляційний суд скасував цю постанову.

24 січня 2007 року справу було повернуто до Славутського суду для розгляду по суті. Суд декілька разів відкладав засідання. П'ять таких перерв між засіданнями, загалом тривалістю близько двох місяців, були зумовлені неявкою обох відповідачів.

1 жовтня 2007 року Славутський суд виправдав заявницю та її дядька.

Проте 6 серпня 2008 року апеляційний суд скасував цей вирок і повернув справу до суду першої інстанції на новий розгляд. Зокрема, він встановив, що низка засідань відбулися за відсутності прокурора та потерпілої (пані С.).

26 березня 2009 року Славутський суд постановив провести ще одне додаткове розслідування на тій підставі, що обвинувачення проти заявниці та її дядька було нечітким, а проведене розслідування – неповним. У постанові було перераховано низку слідчих дій, які мали бути проведені.

29 грудня 2009 року Шепетівська прокуратура закрила кримінальну справу щодо заявниці та пана В. за відсутністю складу злочину. Цією ж постановою вона зняла накладений на їхнє майно арешт.

6 грудня 2011 року за скаргою пані С. Шепетівський суд скасував зазначену постанову та призначив ще одне досудове розслідування. Він зазначив, що прокурор не провів усі слідчі дії, вказані у постанові Славутського суду від 26 березня 2009 року (див. пункт 19).

28 січня 2012 року Шепетівська прокуратура знову відкрила кримінальну справу щодо заявниці та пана В. за відсутністю складу злочину і зняла накладений на їхнє майно арешт.

*Проведення, ініційовані заявницею:*

*Перше провадження*

21 лютого 2013 року заявниця звернулася з цивільним позовом до прокуратури Хмельницької області (далі – прокуратура області), Шепетівської об'єднаної Державної податкової інспекції та Державної казначейської служби України, вимагаючи відшкодування матеріальної шкоди. Зокрема, вона вимагала відшкодувати вартість конфіскованих 28% магазину у розмірі 1 661 649 грн (на той момент приблизно 154 000 євро). Заявниця посилалася на висновок судово-технічної експертизи від 11 липня 2011 року, згідно з яким саме такою була ринкова вартість відповідного майна (з вирахуванням доданої вартості приміщення внаслідок його ремонту після конфіскації).

17 червня 2013 року Шепетівський суд частково задовольнив її позов і присудив їй 1 635 827 грн (приблизно 152 000 євро) в якості відшкодування матеріальної шкоди, які мали бути стягнуті з Державної казначейської служби України.

22 жовтня 2013 року апеляційний суд скасував це рішення та відмовив у задоволенні позову заявниці. Він зазначив, що відповідно до Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» конфісковане майно (у тому числі нерухомість) мало повертатися *in natura*, або у разі неможливості його вартість мала відшкодовуватися за рахунок суб'єкта, якому воно було передано безоплатно. Згідно з висновками апеляційного суду заявниця не довела, що намагалася повернути своє майно *in natura* перед витребуванням відшкодування від держави.

Заявниця подала касаційну скаргу. Вона зауважила, що відповідне майно було конфісковане під час виконання судового рішення, що податкова інспекція продала його на публічних торгах третій особі, а дохід від цього продажу був переданий Державній казначейській службі України. Отже, заявниця стверджувала, що саме держава мала надати їй відшкодування за це майно.

26 грудня 2013 року Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ (далі – Вищий спеціалізований суд) залишив без змін висновки та обґрунтування апеляційного суду.

#### *Друге провадження*

26 травня 2014 року заявниця, посилаючись на зазначені висновки національних судів, ініціювала провадження *rei vindicatio* проти нового власника відповідного майна, ПАТ «Комерційний банк «Надра». Вона також вказала в якості відповідачів прокуратуру області, Шепетівську податкову інспекцію та Державну казначейську службу України. Заявниця зазначила, що не мала інформації, чи був банк єдиним власником, і попросила суд здійснити необхідну перевірку.

27 жовтня 2014 року Шепетівський суд відмовив у задоволенні її позову. Він зазначив, що банк придбав 24% магазину, тоді як відповідно до законодавства 4% успадкували спадкоємці пана С. (див. пункт 13; до того моменту він помер). Отже, хоча заявниця мала право на відшкодування шкоди, завданої їй кримінальним провадженням щодо неї, суд зазначив про відсутність підстав для вилучення майна у добросовісних набувачів. Підсумовуючи, Шепетівський суд дійшов висновку, що заявниця обрала неправильний засіб юридичного захисту для поновлення своїх майнових прав.

21 січня 2015 року апеляційний суд залишив це рішення без змін. Він зазначив, що відповідно до усталеного порядку орган державної влади, який закритим кримінальним провадженням, повинен був надіслати відповідній особі спеціальне повідомлення з роз'ясненням, куди і протягом якого строку звертатися за відшкодуванням завданої шкоди. Якщо кримінальне провадження було закрито прокуратурою, особа повинна була звернутися до цього органу протягом шести місяців після повідомлення для

визначення розміру завданої шкоди. Майно, на яке було накладено арешт, або конфісковане майно мало бути повернуто цій особі протягом місяця, якщо остання звернулася з такою вимогою протягом зазначеного шестимісячного строку. Апеляційний суд встановив, що жодного такого повідомлення заявниці не надсилалося. Однак він критикував її за недотримання описаного порядку.

22 липня 2015 року Вищий спеціалізований суд відхилив касаційну скаргу заявниці. Він зазначив, що, як було встановлено судами нижчих інстанцій, право заявниці на відшкодування шкоди було беззаперечним. Однак вона не дотрималася встановленого законодавством порядку витребування такого відшкодування, а тому її позов не міг бути задоволений.

#### *Події, які відбулися між другим і третім провадженнями*

У вересні 2016 року заявниця звернулася до прокуратури області за оцінкою завданої їй шкоди.

20 листопада 2015 року прокурор повідомив їй, що вирішення таких питань не входило до його компетенції, і порадив для отримання відшкодування повної вартості конфіскованого майна звернутися до місцевого «фінансового органу».

15 грудня 2015 року заявниця звернулася до Шепетівської податкової інспекції з вимогою повернути їй 28% магазину *in natura* або відшкодувати їхню вартість.

22 липня 2016 року Шепетівська податкова інспекція відповіла, що жоден з варіантів не був можливим, і відмовила у задоволенні вимог заявниці.

#### *Третє провадження*

У червні 2016 року заявниця подала ще один позов проти ПАТ «Комерційний банк «Надра», прокуратури області та Славутської об'єднаної Державної податкової інспекції ( правонаступниця Шепетівської податкової інспекції). Вона зазначила, що, як було документально встановлено, 28% магазину, які перебували в її приватній власності, були передані державі. Згодом це майно було продано пану С. Заявниця стверджувала, що всупереч чинному законодавству цей договір купівлі-продажу не був посвідчений нотаріусом і тому мав вважатися недійсним. Іншими словами, вона

стверджувала, що держава не втратила права власності на відповідне майно, і ніщо не перешкоджало їй повернути це майно заявниці *in natura*.

22 листопада 2016 року Шепетівський суд відмовив у задоволенні її позову. Він вирішив, що всупереч аргументації заявниці відповідний договір купівлі-продажу не підлягав обов'язковому посвідченню нотаріусом.

28 березня 2017 року апеляційний суд скасував це рішення та ухвалив нове, все одно залишивши без задоволення позов заявниці, але з інших підстав. Він зазначив, що заявниця не була стороною договору купівлі-продажу, який вважала недійсним. Отже, вона не могла вимагати майно в його добросовісних набувачів. Апеляційний суд зауважив, що згідно із Законом України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинові незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» конфісковане майно мало бути повернуте його початковому власнику *in natura*, або у разі неможливості його вартість мала бути відшкодована за рахунок суб'єкта, якому це майно було передано безоплатно. Якщо майно було передано іншому власнику за плату і якщо дохід надійшов до держави, питання про відшкодування його вартості початковому власнику мало вирішуватися державним фінансовим органом. Було встановлено, що пан С. заплатив за 28% магазину і кошти надійшли у дохід держави. Сам магазин більше не був власністю податкових органів, а тому вони не могли повернути його заявниці за її вимогою.

16 травня 2017 року Вищий спеціалізований суд відкрив провадження за касаційною скаргою заявниці.

У квітні 2018 року справу було передано новому Верховному Суду, який перебрав на себе повноваження Вищого спеціалізованого суду в результаті масштабної судової реформи.

27 лютого 2019 року Касаційний цивільний суд Верховного Суду (далі – Касаційний цивільний суд) передав цю справу Великій Палаті Верховного Суду. Він зазначив, що заявниця скористалася всіма можливими засобами юридичного захисту для поновлення своїх прав і що неодноразове незадоволення її вимог становило відмову у правосудді. Крім того, він зауважив, що в практиці



Верховного Суду вбачалося існування розбіжностей щодо можливості оскарження правочину третьою стороною. Зрештою, передання справи пояснювалося тим, що проблема, яка розглядалася у цій справі, мала виключно правовий характер і для уточнення та формування єдиної національної судової практики необхідним був її розгляд Великою Палатою Верховного Суду.

Проте 19 березня 2019 року Велика Палата Верховного Суду повернула справу до Касаційного цивільного суду для розгляду.

12 червня 2019 року Касаційний цивільний суд скасував рішення судів нижчих інстанцій від 22 листопада 2016 року та 28 березня 2017 року (див. пункти 37 і 38) та направив справу до суду першої інстанції на новий розгляд. Він постановив таке:

«...визначений Законом обов'язок повернути майно позивачу державою не виконаний. Нею у спірних правовідносинах не надано жодних гарантій повернення майна, не встановлено строку повернення такого майна, у зв'язку з чим єдиним належним способом захисту порушених прав позивача є стягнення ... заподіяних позивачу збитків – вартості майна, а саме з Державної казначейської служби України...».

Касаційний цивільний суд зауважив, що заявниця не вказала Державну казначейську службу України серед відповідачів. Однак він зауважив, що не слід було відмовляти у задоволенні її позову на цій підставі, та що саме суди мали замінити неналежного відповідача належним.

За відсутності будь-якого оновлення фактичної інформації від сторін, вбачається, що справа розглядається у суді першої інстанції.

#### ***Рішення Суду:***

Суд одноголосно оголошує заяву прийнятною;

Суд одноголосно постановляє, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції;

Суд одноголосно постановляє, що було порушено статтю 1 Першого протоколу до Конвенції;

Суд одноголосно постановляє, що упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявниці 2 400 (дві тисячі чотириста) євро в якості відшкодування моральної шкоди та 800 (вісімсот) євро в якості компенсації судових та інших витрат і

додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись заявниці на зазначені суми; ці суми мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу; із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

Суд одноголосно постановляє, що питання застосування статті 41 Конвенції щодо відшкодування матеріальної шкоди не готове для вирішення, а тому: відкладає розгляд цього питання; закликає Уряд України та заявницю упродовж наступних трьох місяців надати свої письмові зауваження з цього питання та, зокрема, повідомити Суд про будь-яку угоду, якої вони можуть досягти; відкладає подальший розгляд цього питання та делегує Голові комітету повноваження вирішити його за необхідності;

Суд одноголосно відхиляє решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.

### **Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Антонюк проти України» від 7 травня 2020 року (Заява № 48040/09)<sup>18</sup>**

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

*ст. 3 «Заборона катування»*

#### ***Обставини справи***

Справу було розпочато за заявою (№ 48040/09), яку 24 серпня 2009 року проти України.

Заявник народився у 1972 році і проживає у м. Кривий Ріг.

22 січня 2007 року приблизно о 07 год. 30 хв. двоє чоловіків, озброєних ножами та дерев'яною битою і з одягненими на голову панчохами, увійшли до будинку, який належав пані І.Г. у м. Кривий Ріг. Чоловіки погрожували І.Г., її дворічній дитині та няні дитини, пані Л.З., застосуванням насильства і вимагали від жінок віддати

---

<sup>18</sup> Judgment of the European Court of Human Rights in case of ANTONYUK v. UKRAINE (Application no. 48040/09) URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202420>

гроші та цінні речі, що ті й зробили. Після цього чоловіки зв'язали жінок і пішли.

У середині лютого 2007 року пан Р.А., брат заявника, був затриманий у м. Київ за підозрою в участі в розбійному нападі на будинок І.Г., вочевидь, після встановлення міліцією місцезнаходження вкраденого грабіжниками з будинку мобільного телефону.

У невстановлену дату Р.А. зізнався, що був одним із грабіжників, і стверджував, що другого звали «Саша». Згодом у невстановлену дату він змінив свої показання, стверджуючи, що іншим грабіжником був пан В.Д.

У липні 2007 року В.Д. був затриманий за підозрою у співучасті у вчиненні розбійного нападу.

У наступну невстановлену дату В.Д. засвідчив працівникам міліції, що другим чоловіком, який брав участь у розбійному нападі був заявник, тоді як він визнав свою вину лише у сприянні вчиненню злочину. Зокрема, він зазначив, що ідея вчинити злочин виникла у його друга Д.П., колишнього працівника сім'ї І.Г., який був добре обізнаний про їхній спосіб життя та матеріальне становище. Почувши цю ідею, В.Д. відмовився брати участь у розбійному нападі, але вирішив запропонувати це своєму знайомому – заявнику – який на той момент проживав у м. Київ. Потім заявник розповів про ідею своєму брату Р.А., і в січні 2007 року вони обоє приїхали до м. Кривий Ріг, де В.Д. познайомив їх з Д.П. Згодом було вирішено, що заявник і Р.А. проникнуть до будинку, тоді як Д.П. і В.Д. залишаться слідкувати за навколишньою обстановкою. Після вчинення розбійного нападу всі четверо відсвяткували цю подію у квартирі подруги В.Д. і поділили вкрадене майно.

У наступну невстановлену дату Д.П. також був затриманий і йому були пред'явлені обвинувачення. Він своєї вини не визнав.

3 вересня 2007 року заявник був оголошений у розшук.

21 листопада 2007 року заявник був затриманий за обвинуваченням у вчиненні розбою при обтяжуючих обставинах.

Того ж дня о 09 год. 45 хв. заявник підписав документ на двох сторінках, в якому були роз'яснені його процесуальні права як

обвинуваченого, у тому числі права зберігати мовчання та право на захисника. У кінці цього документу він написав від руки примітку, відмовившись від права на правову допомогу.

Того ж дня з 13 год. 30 хв. до 16 год. 00 хв. слідча М.Т. Саксаганського відділення міліції міста Кривий Ріг допитувала заявника, і той заперечив проти пред'явлених йому обвинувачень. Зокрема, він стверджував, що його брат ніколи не розповідав йому про розбійний напад і він дізнався про нього лише після затримання Р.А.; що його знайомий В.Д. ніколи не пропонував йому вчинити який-небудь злочин, і що він не мав уявлення, хто такий Д.П. Через сплив часу йому було складно згадати, де він перебував 22 січня 2007 року, але припустив, що був у м Києв, його постійному місці проживання на момент подій.

22 листопада 2007 року Саксаганський районний суд міста Кривого Рогу (далі – районний суд) обрав заявнику запобіжний захід у вигляді взяття під варту до закінчення перевірки пред'явлених йому обвинувачень.

27 листопада 2007 року під час наступного допиту слідчої М.Т. заявник змінив свої первинні показання та визнав свою вину. Його показання були схожими на показання В.Д., за винятком розподілу ролей між ними. Зокрема, заявник стверджував, що саме він залишився слідкувати за навколишньою обстановкою разом з Д.П., тоді як його брат разом з В.Д. проник до будинку.

Того ж дня було проведено відтворення обстановки та обставин події, під час якої заявник у присутності двох свідків виклав аналогічну версію подій.

4 грудня 2007 року заявник був доставлений до районного суду для участі в розгляді справи Р.А., В.Д. і Д.П., який вже розпочався. Під час засідання заявник відмовився давати показання, посилаючись на своє право зберігати мовчання.

Того ж дня заявник попросив свою матір, яка була присутня у суді, звернутися до прокуратури зі скаргою на жорстоке поводження з ним працівників міліції, що вона й зробила.

6 грудня 2007 року батько заявника звернувся з клопотанням про допущення захисника П.Б. до провадження як представника заявника.

7 грудня 2007 року це клопотання було задоволено.

У невстановлену дату прокуратура Саксаганського району доручила слідчій М.Т. провести перевірку скарг заявника на жорстоке поводження, вочевидь, у відповідь на подану матір'ю заявника скаргу.

11 грудня 2007 року заявник у супроводі М.Т. і двох працівників міліції був доставлений до Криворізького відділення бюро судово-медичного експертизи. Згідно з висловленими заявником того дня твердженнями, узагальненими експертом Ю.К., який проводив обстеження, факти, пов'язані зі скаргами заявника на жорстоке поводження, були такими. 22 листопада 2007 року приблизно о 20 год. 30 хв. працівник міліції Н.Р. разом з іншим невстановленим працівником міліції доставив заявника до кабінету № 418 Саксаганського районного відділення міліції. Там працівники міліції неодноразово били його ногами по ногах, наносили удари по його тілу, голові та руках певним невстановленим «дерев'яним предметом» і стискали його передні зуби пасатижами, завдаючи йому сильного болю і змушуючи зізнатися у вчиненні розбійного нападу.

У наступну невстановлену дату заявник змінив свої первинні показання, заявивши, що не міг згадати, чи відбулося стверджуване жорстоке поводження 22 або 23 листопада 2007 року.

Допитавши та оглянувши заявника, Ю.К. пояснив М.Т., що він не був компетентний оцінювати стверджені ушкодження зубів заявника та йому необхідно було отримати висновок стоматолога щодо цього. Аналогічно, він доручив їй зробити рентген набряклого пальця заявника.

Того ж дня М.Т. і працівники конвойної служби доставили заявника до міської лікарні № 1 для проходження рентгенологічного обстеження та до приватного стоматологічного кабінету лікаря В.Г. для проведення стоматологічної консультації.

Згідно з висновком лікаря-рентгенолога набряк на пальці заявника був наслідком деформуючого артрозу, який почався за півтора-два роки до обстеження.

Згідно з довідкою, виданою лікарем В.Г., у ротовій порожнині заявника не було травм. З іншого боку, емаль на двох верхніх

передніх різцях була сколота. Стоматолог охарактеризувала скол як «старий».

Того ж дня експерт Ю.К. склав свій висновок. Посилаючись на огляд заявника та отримані від рентгенолога і стоматолога документи, він дійшов висновку, що заявник зазнав декількох тілесних ушкоджень, які утворилися в різний час і загалом кваліфікувалися як «легкі». Крім зазначеного сколу зубної емалі заявника та набряклого пальця, він також вказав на рубець на голові заявника, який міг утворитися у період від шести місяців до півтора року до проведення обстеження, і певні ділянки пошкодженої шкіри на лівій руці та правій нозі, які «можливо» залишилися після саден, отриманих за «не менш ніж одинадцять – шістнадцять діб» до обстеження. Експерт також зазначив, що садна виникли від дії тупого твердого предмета (або предметів), яким могли бути незброєна рука або взута нога. Заявник або отримав удар таким предметом, або вдарився об нього. В якості альтернативи, садна також могли виникнути внаслідок одноразового падіння з висоти його власного зросту.

12 грудня 2007 року під час пред'явлення осіб для впізнання заявника показали няні Л.З. Вона зазначила, що, імовірно, саме він, а не В.Д., проник до будинку І.Г. разом з Р.А. Під час наступної очної ставки з Л.З. заявник стверджував, що вона помилилася, і що він уперше побачив її в день пред'явлення осіб для впізнання.

У невстановлену дату І.Г. також заявила, що, побачивши заявника, вирішила, що саме він, а не В.Д., проник до її будинку.

20 грудня 2007 року справу заявника передали до суду.

Під час судового розгляду заявник своєї вини не визнав. Як вбачається з узагальнених районним судом показань заявника, він визнав, що у січні 2007 року приїхав до м. Кривий Ріг з м. Київ разом з братом на запрошення В.Д. «заробити трохи грошей, допомігши другу», і В.Д. познайомив його з Д.П. Проте сам розбійний напад вчиняли лише Р.А. і В.Д., а він особисто жодним чином не був до нього причетний. Заявник також визнав, що після розбійного нападу він відвідував квартиру подруги В.Д. і бачив, як його брат і В.Д. ділили вкрадене. Йому було відомо, що його брат привіз украдені речі до м. Київ, де продовжив їхній продаж. Крім того, заявник стверджував, що раніше надав неправдиві зізнавальні

показання внаслідок катування Н.Р. та іншими невстановленими працівниками міліції.

9 січня 2008 року районний суд доручив прокуратурі Саксаганського району провести перевірку скарг заявника на жорстоке поводження.

23 січня 2008 року прокуратура вирішила, що підстав для порушення кримінальної справи не було, оскільки не було виявлено жодних слідів жорстокого поводження. Цю постанову було долучено до матеріалів справи.

4 березня 2008 року суд викликав слідчу М.Т., працівника міліції Н.Р., експерта Ю.К. і лікаря В.Г. для допиту у зв'язку зі скаргами заявника на жорстоке поводження. Ці особи дали такі показання у суді:

Працівник міліції Н.Р. спростував звинувачення заявника і заявив, що у день стверджуваного жорстокого поводження у нього насправді був вихідний;

Слідча М.Т. стверджувала, що зробила все можливе у межах її повноважень для отримання доказів з метою якнайшвидшого розгляду скарг заявника на жорстоке поводження. Зокрема, вона доставила заявника до судово-медичного експерта, організувала його рентгенологічне обстеження і стоматологічну консультацію та особисто сплатила за відповідні послуги. Щодо стоматологічної консультації, то вона обрала першого доступного приватного стоматолога, який практикував неподалік, оскільки після прибуття до міської лікарні виявилось, що там не було стоматолога для обстеження заявника;

Експерт Ю.К. підтвердив свою попередню оцінку;

Лікар В.Г. дала такі показання, як це задокументовано у відповідних частинах протоколу судового засідання:

«11 грудня 2007 року слідча та два працівники конвойної служби привезли до мене [заявника] для огляду його ротової порожнини ...

... Спочатку зайшли жінка та двоє чоловіків з міліції, жінка все оплатила... [вона] сказала, що потрібно оглянути пацієнта, я погодилася, а потім двоє чоловіків завели [заявника] ...

Сколи на верхніх зубах не були стерті, але щодо їхньої давності я нічого не можу сказати, таке можна дізнатися лише від пацієнтів ...

Я не експерт, я просто стоматолог ...

Пацієнт сказав, що йому травмували передні зуби, але я не експерт, і видимих травм ротової порожнини не було ... Невеликі сколи можуть бути викликані будь-чим ...

Міліція була в коридорі, і там чутно все, що я роблю. Я дверей свого кабінету не зачиняла...

Сколи були гострими, можливо, вони були нанесені пасатижами без пошкодження слизової оболонки ...

[заявник] сказав, що у нього були травмовані зуби, але коли, ким і як, він не сказав, і я не вникала у цю ситуацію ...

Старий скол [один] – це півроку, рік тощо, він не ріже язика, губ ... не було жодних скарг на дискомфорт. Губи [та] язик не були пошкоджені, слизова оболонка не була пошкоджена, сколи маленькими були... »

Того ж дня районний суд призначив повторну експертизу для встановлення механізму заподіяння ушкодження зубів заявника та часу їхнього утворення, а також того, чи були сколи емалі гострими і чи могли вони бути заподіяні застосуванням залізного предмета, такого як пасатижі.

18 березня 2008 року експерт В.Б. Криворізького відділу бюро судово-медичної експертизи склав висновок, у відповідній частині якого зазначено:

«... Ці травми могли виникнути від дії тупого твердого предмету (предметів) з обмеженою контактуючою поверхнею, в тому числі при застосуванні металевих предметів (тонкі пасатижі) ... або при стисканні ... тупого твердого предмета між зубами. .. із застосуванням фізичної сили.

Характер сколу зубів при консультації 11 грудня 2007 року лікарем стоматологом не визначений.

Час виникнення цих ушкоджень визначити не представляється можливим із-за давнини...»



У невстановлені дати суд переглянув відеозапис відтворення обстановки та обставин події 27 листопада 2007 року, під час якого заявник визнав свою вину. Він також допитав двох свідків, які були присутні під час проведення слідчої дії. Свідки стверджували, що на момент події не бачили на тілі заявника жодних тілесних ушкоджень, та що він добровільно проявляв ініціативу і демонстрував безпосереднє знання різних деталей, які стосувалися справи.

12 травня 2008 року районний суд визнав заявника та його співобвинувачених винними в участі у вчиненні розбою при обтяжуючих обставинах та обрав їм покарання у виді позбавлення волі на різні строки – від семи з половиною років (В.Д.) до одинадцяти років (заявник). Суд встановив, що сам розбійний напад був вчинений заявником і Р.А., тоді як Д.П. і В.Д. залишилися слідкувати за навколишньою обстановкою. Він зробив висновок, що ця версія подій, яку послідовно повторював В.Д. упродовж провадження, також підтверджувалася іншими доказами. У зв'язку з цим суд послався на показання двох потерпілих – І.Г. і Л.З. – які наполягали, що впізнали у Р.А. та заявнику нападників. Крім того, суд посилався на непрямі докази, такі як роздруківки телефонних дзвінків, які свідчили, що співобвинувачені спілкувалися між собою недалеко від будинку І.Г. у момент вчинення злочину, та показання двох сусідів І.Г., допитаних у суді. Вони засвідчили, що того ранку, коли було вчинено розбійний напад, вони побачили Д.П. (якого вони знали особисто) в компанії трьох чоловіків поблизу будинку І.Г. Суд також посилався на показання заявника, надані 27 листопада 2007 року, та під час пред'явлення осіб для впізнання 12 грудня 2007 року. Він зазначив, що його поведінка під час слідчої дії та різні невеликі зауваження, які він висловив, свідчили про детальне знання ним відповідних подій. Його усні твердження щодо його невинуватості та аналогічні твердження його брата, навпаки, послідовними не були. Їх декілька разів змінювали та вони не підтверджувалися об'єктивними доказами. Щодо тверджень заявника, що він неправдиво обмовив себе на досудовій стадії внаслідок жорстокого поводження, то його твердження виявились необґрунтованими.

26 травня 2008 року заявник звернувся до прокуратури зі скаргою, що під час ознайомлення з матеріалами справи, він

виявив, що довідка про його стоматологічне обстеження 11 грудня 2007 року містила дописку. А саме, у словосполученні «старий скол емалі» слово «старий», на його думку, було додано іншою ручкою та рукою, яка намагалася підробити почерк лікаря В.Г. Згідно з твердженнями заявника це та декілька подальших аналогічних звернень залишилися без відповіді.

17 червня 2008 року заявник також поскаржився до прокуратури, що з дня його затримання 21 листопада 2007 року та до дати, коли він зізнався у вчиненні розбійного нападу (27 листопада 2007 року), його незаконно тримали у районному відділенні міліції в необладнаній холодній камері без будь-яких меблів чи сантехніки, не забезпечуючи їжею. У результаті такого поводження він був фізично виснажений, а його моральний опір був зламаний. Згідно з твердженнями заявника органи державної влади жодним чином не відреагували на цю скаргу та на декілька інших аналогічних скарг.

У червні 2008 року заявник звернувся з апеляційною скаргою на свій вирок, повторивши свої твердження про жорстоке поводження та оскарживши доказову силу різних доказів, достовірність показань потерпілих і свідків, а також оцінку доказів районним судом.

20 січня 2009 року Апеляційний суд Дніпропетровської області залишив без задоволення апеляційну скаргу заявника, встановивши, що висновки районного суду щодо фактів справи та його тверджень про жорстоке поводження були достатньо та належним чином обґрунтовані.

Заявник подав касаційну скаргу, по суті повторивши свої попередні аргументи.

16 липня 2009 року Верховний Суд України залишив без задоволення касаційну скаргу заявника, і його вирок та обране йому покарання набрали законної сили.

### ***Рішення Суду:***

Суд одноголосно оголошує прийнятними скарги за статтею 3 Конвенції, а решту скарг у заяві – неприйнятними.

Суд одноголосно постановляє, що було порушено процесуальний аспект статті 3 Конвенції;

Суд постановляє одноголосно, що не було порушено матеріальний аспект статті 3 Конвенції;

Суд одноголосно постановляє, що упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу: 7500 (сім тисяч п'ятсот) євро та додатково суму будь-якого податку (одна тисяча) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат, які мають бути перераховані безпосередньо на банківський рахунок захисника заявника, пана М. Тарахкала; із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

Суд одноголосно відхиляє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

### **Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Садоча проти України» від 7 травня 2020 року (Заява № 77508/11)<sup>19</sup>**

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

#### *Ст. 1 Протоколу 1*

#### ***Обставини справи***

Порушення статті 1 Протоколу 1 через непропорційну конфіскацію всієї незадекларованої суми грошей при перетині кордону

#### ***Рішення Суду:***

Суд одноголосно постановляє, що держава-відповідач повинна сплатити заявнику протягом трьох місяців з дня набрання остаточного рішення згідно з пунктом 2 статті 44 Конвенції 29456,70 євро (двадцять дев'ять тисяч чотириста п'ятдесят шість євро і сімдесят центів) відшкодування матеріальної шкоди, плюс будь-який податок, який може нараховуватися; із закінченням

---

<sup>19</sup> Judgment of the European Court of Human Rights in case of SADOCHA v. UKRAINE (Application no. 77508/11) URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202421>

зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

### **Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Брайловська проти України» від 14 травня 2020 року (Заява № 14031/09)<sup>20</sup>**

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

*ст. 41 «Справедлива сатисфакція»*

#### ***Обставини справи***

Справу було розпочато за заявою (№ 14031/09), яку 17 лютого 2009 року подала до Суду проти України громадянка України, пані Раїса Михайлівна Брайловська (далі – заявниця).

У рішенні, ухваленому 06 червня 2019 року (далі – основне рішення), Суд постановив, що вилучення квартири заявниці у м. Ялта не відповідало принципу законності, і тому було порушено статтю 1 Першого протоколу до Конвенції (див. рішення у справі «Брайловська проти України» (*Braylovska v. Ukraine*), заява № 14031/09, пункти 56 – 66 рішення та пункт 2 резолютивної частини, від 06 червня 2019 року).

Відповідно до статті 41 Конвенції заявниця вимагала справедливую сатисфакцію матеріальної та моральної шкоди.

Оскільки питання про застосування статті 41 Конвенції не було готовим до вирішення, Суд відклав його розгляд і запропонував Уряду та заявниці протягом трьох місяців з дати повідомлення про це рішення подати свої письмові зауваження з цього питання і, зокрема, поінформувати Суд про досягнення ними будь-якої угоди (там само, пункт 75 та пункт 4 резолютивної частини).

Заявниця та Уряд не досягли угоди. Обидві сторони надали свої зауваження.

---

<sup>20</sup> Judgment of the European Court of Human Rights in case of BRAYLOVSKA v. UKRAINE (Application no. 14031/09) URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202436>

Заявниця, зазначивши, що за обставин цієї справи повернення квартири на вулиці Пушкінській було б практично неможливим через політичний контекст і з огляду на реконструкцію будівлі, в якій знаходилася квартира, заявниця просила Суд відшкодувати її матеріальні збитки шляхом компенсації ринкової вартості квартири, яку вона оцінила в 2 305 861,26 українських гривень (далі – грн, еквівалент 208 835,30 євро за курсом на 31 грудня 2013 року). Її обрахунки ґрунтувалися на вартості квартири сусідів у будинку на вулиці Пушкінській, яка, як стверджується, була придбана у лютому 2005 року за 103 657,94 євро, та доданого до неї індексу інфляції. Площа квартири сусідів становила 43,2 кв. м, тобто на 5 кв. м більше квартири заявниці, проте, на відміну від квартири заявниці, там не було туалету та ванної кімнати. Як стверджується, компанія надала відповідний договір купівлі-продажу під час провадження у національних судах.

Заявниця також вимагала 120750 євро в якості відшкодування втраченого прибутку через неможливість надавати квартиру на вулиці Пушкінській в оренду. У зв'язку з цим вона посилалася на поточну вартість оренди квартири в сусідньому будинку, вказану на веб-сайті [booking.com](http://booking.com).

Заявниця також вимагала відшкодування моральної шкоди у розмірі 10000 євро у зв'язку зі стресом, спричиненим незаконним відчуженням її майна.

Уряд заперечив проти вимоги заявниці щодо відшкодування матеріальної шкоди як необґрунтованої та не підтвердженої доказами. Він стверджував, що заявниця не надала жодних документів, в яких би містилася оцінка ринкової вартості квартири на вулиці Пушкінській. Уряд також наголосив, що в якості компенсації за відчужене майно заявниці було надано квартиру на вулиці Сосновій. Якби заявниця вважала, що вартість цієї квартири не була співставна з вартістю квартири на вулиці Пушкінській, то під час провадження у Суді вона б вимагала різницю, надавши відповідні докази, проте не зробила цього.

Уряд стверджував, що йому не вдалося отримати експертний звіт про оцінку нерухомого майна щодо обох квартир за відсутності відповідної технічної документації обох об'єктів нерухомого майна. У зв'язку з цим він зазначив, що Україна втратила фактичний контроль над Кримським півостровом у лютому 2014

року і з того часу не мала доступу до даних, що зберігалися на цій частині її території.

Уряд також вказав на спекулятивний характер вимоги заявниці щодо втрати майбутнього прибутку і стверджував, *inter alia*, що вона не надала жодних доказів для підтвердження здачі нею квартири в оренду, наприклад, довідки від податкових органів влади щодо сплати нею податків від здійснення такої діяльності.

Насамкінець Уряд вважав, що встановлення порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції буде достатньою компенсацією будь-якої моральної шкоди, якої зазнала заявниця.

### ***Рішення Суду:***

Суд одноголосно постановляє, що упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявниці 3000 (три тисячі) євро в якості відшкодування моральної шкоди та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу; із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

Суд одноголосно відхиляє решту вимог заявниці щодо справедливої сатисфакції.

**Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Распряхін проти України» від 28 травня 2020 року (Заява № 70878/12)**<sup>21</sup>

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

*Ст. 3 «Заборона катування»*

*Ст. 5 «Право на свободу та особисту недоторканність»*

***Обставини справи***

---

<sup>21</sup> Judgment of the European Court of Human Rights in case of RASPRYAKHIN v. UKRAINE (Application no. 70878/12) URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202555>

Заявник народився в 1967 році і проживає у м. Кропивницький (на момент подій – м. Кіровоград).

Факти справи, надані сторонами, можуть бути узагальнені таким чином.

*Кримінальне провадження щодо заявника та тримання його під вартою*

4 липня 2009 року Управління міліції у Кіровоградській області порушило кримінальну справу щодо заявника та іншої особи за підозрою у шахрайстві, вчиненому в особливо великих розмірах. Того ж дня заявника було затримано.

7 липня 2009 року Ленінський районний суд міста Кіровограда (далі – Ленінський суд) продовжив строк затримання заявника до десяти діб з метою вивчення даних про його особу. Суд зазначив, що заявник повністю визнав свою вину.

Згодом заявнику пред'явили обвинувачення в шахрайстві, вчиненому в особливо великих розмірах, зі здійсненням удаваної підприємницької діяльності, створенні злочинної організації, відмиванні грошей, хабарництві і підробці документів. Упродовж розслідування кримінальної справи кількість обвинувачених зростає до двадцяти двох.

14 липня 2009 року Ленінський суд обрав заявнику запобіжний захід у вигляді взяття під варту під час досудового слідства (на два місяці до 4 вересня 2009 року). Він зазначив, що під час засідання з цього питання заявник продовжив заявляти про свою вину. Суддя зазначив, що тяжкість пред'явлених заявнику обвинувачень переважала те, що він не мав судимостей, позитивно характеризувався та був одружений. У своїй постанові суд зазначив, не навівши жодних додаткових відомостей, що, перебуваючи на волі, заявник міг спробувати ухилитися або перешкодити слідству.

Під час розслідування національні суди неодноразово продовжували строк тримання заявника під вартою під час досудового слідства (до 4 листопада 2011 року). Підставами для таких продовжень строку були, крім зазначених у первинній постанові суду про взяття під варту, тяжкість обвинувачень, необхідність виконання слідчими значного обсягу роботи та відсутність підстав для звільнення заявника, оскільки не було

встановлено нових обставин, які б виправдали звільнення, а обставини, що обумовили винесення постанови про взяття заявника під варту під час досудового слідства, не змінилися.

28 жовтня 2011 року досудове розслідування було закінчено і справа разом із відповідним обвинувальним висновком була направлена до Кіровського районного суду міста Кіровограда (далі – Кіровський суд) для розгляду по суті.

13 грудня 2011 року цей суд повернув справу на додаткове досудове розслідування на тій підставі, що не було дотримано право заявника (та деяких інших обвинувачених) на захист, оскільки вони не змогли ознайомитися з матеріалами справи у присутності своїх захисників. Суд вирішив залишити без змін запобіжний захід у вигляді тримання їх під вартою. 22 березня 2012 року ця постанова була залишена без змін апеляційною інстанцією.

Під час досудового розслідування 1 червня 2012 року Апеляційний суд Кіровоградської області продовжив строк тримання заявника під вартою до 5 серпня 2012 року.

3 серпня 2012 року розслідування було закінчено, і справа разом із відповідним обвинувальним висновком була направлена до Кіровського суду для розгляду по суті, який 3 вересня 2012 року провів підготовче засідання. Він вирішив направити справу до Ленінського суду. Цією ж постановою він залишив без змін обраний заявнику запобіжний захід. Тим часом кримінальну справу було направлено на розгляд іншому суду, а саме Кіровоградському районному суду Кіровоградської області (далі – Кіровоградський суд).

10 жовтня 2014 року Кіровоградський суд задовольнив клопотання про звільнення заявника з-під варту, пославшись на тривалість тримання його під вартою під час досудового слідства (понад п'ять років), його інвалідність, відсутність судимостей та наявність у нього неповнолітньої дитини та батьків похилого віку, які потребували догляду. Того ж дня заявник був звільнений з-під варту.

*Умови тримання заявника під вартою у Кіровоградському СІЗО*

Протягом усього періоду тримання його під вартою з 15 липня 2009 року до 10 жовтня 2014 року заявник перебував у



Кіровоградському слідчому ізоляторі (далі – СІЗО). Він описав умови тримання його під вартою таким чином.

Заявник тримався у чотирьох різних камерах – кожна площею близько 8 кв. м разом з чотирма – шістьма особами. Двічі, у травні 2012 року та жовтні 2014 року – кожного разу протягом двох тижнів – він тримався у камері площею близько 20 кв. м разом з десятьма – дванадцятьма ув'язненими.

У СІЗО не було гарячого водопостачання, а холодна вода постачалася лише на короткі періоди часу. У камері було недостатнє природне освітлення, оскільки єдине вікно у ній було закрите трьома рядами металевих ґрат.

Заявник мав щоденну прогулянку тривалістю тридцять хвилин. Раз на тиждень він отримував доступ до душу.

#### *Відповідний міжнародний документ*

У відповідній частині доповіді Комітету з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – КЗК) для Уряду України за результатами візиту до України з 9 до 21 вересня 2009 року (СРТ/Inf (2011) 29) зазначено:

«74. На момент візиту в 2009 році загальна кількість ув'язнених в Україні становила 145000 (у тому числі 36000 перебували під вартою) у порівнянні з 178 000 на момент візиту в 2005 році. Таким чином, зберігається позитивна тенденція щодо зменшення кількості ув'язнених, про яку вже було зазначено у доповіді за результатами візиту у 2005 році. Однак, слідчі ізолятори залишаються переповненими, а ізолятори в м. Київ, м. Херсон, Криму, м. Одеса та м. Кіровоград вказуються як найбільш проблемні».

#### *Рішення Суду:*

Суд одноголосно оголошує прийнятними скарги заявника за статтею 3 та пунктами 1 і 3 статті 5 Конвенції;

Суд одноголосно постановляє, що було порушено статтю 3 Конвенції у зв'язку з умовами тримання заявника під вартою у Кіровоградського СІЗО;

Суд одноголосно постановляє, що було порушено пункти 1 і 3 статті 5 Конвенції у зв'язку зі свавільністю тримання його під

вартою з 4 листопада до 13 грудня 2011 року та з 5 серпня до 3 вересня 2012 року, а також відсутністю відповідних і достатніх підстав для тримання його під вартою;

Постановляє, що: упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу: 10 000 (десять тисяч) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди; 150 (сто п'ятдесят) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись заявнику, в якості компенсації судових та інших витрат, які мають бути сплачені на банківський рахунок представника заявника, пана М.О. Тарахкала; із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

Суд одноголосно відхиляє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції.

### **Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Романов проти України» від 28 травня 2020 року (Заява № 76273/11)<sup>22</sup>**

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

*ст. 5 «Право на свободу та особисту недоторканність»*

#### ***Обставини справи***

Заявник народився у 1984 році. 8 листопада 2015 року заявник помер. 2 серпня 2018 року його мати, пані Світлана Олексіївна Романова (далі – мати заявника), висловила бажання продовжити провадження у Суді.

Факти справи, надані сторонами, можуть бути узагальнені таким чином.

16 червня 2011 року щодо заявника було порушено кримінальну справу за фактом заподіяння тяжких тілесних

---

<sup>22</sup> Judgment of the European Court of Human Rights in case of ROMANOV v. UKRAINE (Application no. 76273/11) URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202945>

ушкоджень. 25 червня 2011 року слідчі перекваліфікували висунуті проти заявника обвинувачення у замах на вбивство.

21 липня 2011 року заявник з'явився до слідчого у зв'язку з кримінальною справою за обвинуваченням у замаху на вбивство і зобов'язався не виїжджати з міста.

25 липня 2011 року слідчий затримав заявника та взяв під варту у відділі міліції за підозрою у замаху на вбивство. Слідчий склав протокол про затримання із загальним посиленням на пункт 2 статті 106 та статтю 115 Кримінально-процесуального кодексу України 1960 року (далі – КПК України).

Згідно з офіційним протоколом заявника було затримано з таких підстав:

«1. [Його] застали при вчиненні злочину або безпосередньо після його вчинення, і

2. Очевидці, у тому числі й потерпілий, прямо вказали на [нього], що саме він вчинив злочин».

Було зазначено, що затримання заявника виправдовувалося необхідністю попередити можливість уникнення ним правосуддя або перешкоджання встановленню істини, а також забезпечити виконання вироку суду.

26 липня 2011 року було проведено судово-психіатричну експертизу заявника. Експерти дійшли таких висновків:

«1. Пан Романов наразі проявляє ознаки хронічного психічного захворювання у формі шизофренії параноїдальної. Через свій психічний стан [пан Романов] не може усвідомлювати свої дії та керувати ними.

2. У період часу, коли було вчинено правопорушення, пан Романов знаходився у стані вищезазначеної психічної хвороби, при якій не міг усвідомлювати свої дії та керувати ними.

3. Через свій психічний стан пан Романов наразі потребує застосування примусових заходів медичного характеру – госпіталізації до психіатричного закладу із суворим наглядом».

28 липня 2011 року Київський районний суд міста Харкова (далі – районний суд) продовжив строк затримання заявника до десяти діб з метою вивчення даних про його особу та ймовірності

його ухилення від слідства. Жодних додаткових відомостей районний суд не навів.

4 серпня 2011 року районний суд обрав заявнику запобіжний захід у вигляді в'язниці під вартою, не встановивши строку. У своїй постанові районний суд послався на висновки судово-психіатричної експертизи від 26 липня 2011 року та зазначив, що заявник обвинувачувався у вчиненні тяжкого злочину та міг переховуватись або перешкоджати слідству чи продовжити свою злочинну діяльність. Жодних додаткових відомостей районний суд, який також постановив, що заявника слід тримати під вартою у Харківському слідчому ізоляторі (далі – СІЗО), не навів. 11 серпня 2011 року ця постанова була залишена без змін апеляційною інстанцією.

12 вересня 2011 року слідчий постановив про примусове психіатричне лікування заявника. 19 вересня 2011 року постанова слідчого та матеріали справи були передані до районного суду.

2 грудня 2011 року районний суд направив заявника до спеціального психіатричного закладу для примусового психіатричного лікування із суворим наглядом. Обґрунтовуючи свою постанову, районний суд посилався на висновки судово-психіатричної експертизи від 26 липня 2011 року. Районний суд також вказав, що до переведення у спеціальний психіатричний заклад заявник мав триматися під вартою у СІЗО.

Заявник та його захисник звернулися з апеляційними скаргами на цю постанову 09 та 08 грудня 2011 року відповідно.

15 грудня 2011 року апеляційний суд не прийняв до розгляду їхні апеляційні скарги на тій підставі, що заявник та його захисник пропустили строк подання апеляційних скарг, не звернувшись з клопотанням про продовження такого строку.

7 лютого 2012 року заявника помістили до психіатричної лікарні із суворим наглядом відповідно до постанови районного суду від 2 грудня 2011 року.

23 листопада 2013 року заявника виписали з психіатричної лікарні. Він помер 8 листопада 2015 року.

### ***Рішення Суду:***

Суд одноголосно оголошує, що мати заявника, пані Світлана Олексіївна Романова, має право продовжити це провадження від імені заявника;

Суд одноголосно оголошує заяву прийнятною;

Постановляє, що були порушено пункт 1 статті 5 Конвенції у зв'язку із затриманням заявника 25 липня 2011 року, триманням його під вартою у відділ міліції з 28 липня до 4 серпня 2011 року, триманням його під вартою з 25 вересня до 2 грудня 2011 року, яке не охоплювалося рішенням суду, та триманням його під вартою з 2 грудня 2011 року до 7 лютого 2012 року до переведення в спеціальний психіатричний заклад;

Суд одноголосно постановляє, що було порушено пункт 3 статті 5 Конвенції у зв'язку з відсутністю відповідних і достатніх підстав для тримання заявника під вартою на підставі постанови Київського районного суду міста Харкова від 4 серпня 2011 року;

Суд одноголосно постановляє, що було порушення пункту 5 статті 5 Конвенції у зв'язку з відсутністю забезпеченого правовою санкцією права на відшкодування у зв'язку з незаконним і необґрунтованим триманням заявника під вартою;

Суд одноголосно постановляє, що упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити матері заявника, пані Світлані Олексіївні Романовій, 9800 (дев'ять тисяч вісімсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості відшкодування моральної шкоди; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу; із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

Суд одноголосно відхиляє решту вимог щодо справедливої сатисфакції.

## **Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Вишневський та інші проти України» від 28 травня 2020 року (Заява № 72192/12 та 2 інші)<sup>23</sup>**

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

*ст. 5 «Право на свободу та особисту недоторканність»*

*ст. 6 «Право на справедливий суд»*

### **Обставини справи**

*Факти, спільні для всіх заяв, що розглядаються*

У різні дати заявники були затримані в рамках кримінальних проваджень щодо них. Невдовзі після цього суди обрали їм запобіжний захід у вигляді тримання під вартою. У відповідних рішеннях суду було зазначено, що заявники обвинувачувалися у вчиненні тяжких злочинів і могли переховуватись або перешкоджати слідству чи продовжити свою злочинну діяльність. Суди не навели жодних конкретних відомостей, які б пояснили існування зазначених причин.

Під час провадження суди декілька разів продовжували строк тримання заявників під вартою, посилаючись на причини, зазначені в первинних рішеннях про тримання заявників під вартою. Крім того, суди вказали на відсутність підстав для звільнення заявників, оскільки не було встановлено нових обставин, які виправдали б звільнення, а обставини, що обумовили винесення рішень про тримання заявників під вартою під час досудового слідства, не змінилися.

*Конкретні факти кожної справи*

Заява № 72192/12 (Вишневський проти України).

Упродовж тримання заявника під вартою, строк якого суд продовжив до 27 січня 2012 року, кримінальна справа щодо нього разом із відповідним обвинувальним висновком була направлена до суду першої інстанції, який 09 лютого 2012 року продовжив строк тримання заявника під вартою та повернув справу на додаткове досудове розслідування.

---

<sup>23</sup> Judgment of the European Court of Human Rights in case of VYSHNEVSKYY AND OTHERS v. UKRAINE (Application no. 72192/12 and 2 others) URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202556>

Заявник тримався під вартою до 17 грудня 2012 року, коли його було звільнено під заставу.

Заява № 10417/14 (Сокіл проти України).

Упродовж тримання заявника під вартою, строк якого суд продовжив до 25 травня 2013 року, кримінальна справа щодо нього разом із відповідним обвинувальним висновком була направлена до суду першої інстанції, який 10 червня 2013 року продовжив строк тримання заявника під вартою та провів підготовче засідання.

22 липня 2014 року суд першої інстанції визнав заявника винним та обрав йому покарання у виді позбавлення волі на строк чотири роки та шість місяців.

Заява № 31184/16 (Орлов проти України).

22 грудня 2015 року Апеляційний суд Дніпропетровської області скасував вирок суду першої інстанції від 08 жовтня 2015 року та повернув справу на повторний розгляд. Апеляційний суд області не вирішив питання щодо продовження строку тримання заявника під вартою, якого після цього повернули до слідчого ізолятора.

05 січня 2016 року апеляційний суд області визнав, що не розглянув питання тримання заявника під вартою під час досудового слідства, і продовжив строк тримання його під вартою на шістдесят днів.

Заявник тримався під вартою під час повторного розгляду справи судом до 23 грудня 2016 року, коли обраний йому запобіжний захід у вигляді тримання під вартою був змінений на домашній арешт.

### ***Рішення Суду:***

Суд одноголосно вирішує об'єднати заяви;

Суд одноголосно оголошує, що мати третього заявника, пані Любов Орлова, має право продовжити це провадження від імені заявника;

Суд одноголосно оголошує прийнятними скарги першого заявника за пунктами 1 і 3 статті 5 Конвенції на свавільність тримання його під вартою з 27 січня до 9 лютого 2012 року та відсутність відповідних і достатніх підстав для тримання його під вартою під час досудового слідства.

Суд одноголосно оголошує прийнятними скарги другого заявника за пунктами 1 і 3 статті 5 Конвенції на свавільність тримання його під вартою з 25 травня до 10 червня 2013 року та відсутність відповідних і достатніх підстав для тримання його під вартою під час досудового слідства;

Суд одноголосно оголошує прийнятними скарги третього заявника за пунктами 1 і 3 статті 5 Конвенції на свавільність тримання його під вартою з 22 грудня 2015 року до 5 січня 2016 року та відсутність відповідних і достатніх підстав для тримання його під вартою під час досудового слідства;

Суд одноголосно постановляє, що було порушено пункт 1 статті 5 Конвенції щодо всіх заявників;

Суд одноголосно постановляє, що було порушено пункт 3 статті 5 Конвенції щодо всіх заявників;

Суд одноголосно постановляє, що немає необхідності розглядати питання прийнятності та суті скарг другого та третього заявників за пунктом 4 статті 5 Конвенції щодо неспроможності судів здійснити належний розгляд їхніх клопотань про звільнення з-під варти та скарги третього заявника за пунктом 5 статті 5 Конвенції щодо відсутності у нього забезпеченого правовою санкцією права на відшкодування за свавільне тримання під вартою та за пунктом 1 статті 6 Конвенції на надмірну тривалість кримінального провадження щодо нього;

Суд одноголосно постановляє, що упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити такі суми, які мають бути конвертовані в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу: першому та другому заявникам і матері третього заявника суми, зазначені у таблиці в додатку, та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди; 1 000 (одна тисяча) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватись, в якості компенсації судових та інших витрат, які мають бути сплачені другому заявнику; із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку,



яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;

Суд одноголосно відхиляє решту вимог заявників щодо справедливої сатисфакції.

### **Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Алексєєв проти України» від 04 червня 2020 року (Заява № 15517/19)<sup>24</sup>**

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

*Ст. 6 «Право на справедливий суд»*

#### ***Обставини справи***

Заявник скаржився відповідно до статті 6 Конвенції, що його позбавили можливості коментувати апеляцію, подану відповідачем у його справі.

#### ***Рішення Суду:***

Суд одноголосно оголошує заяву прийнятною;

Суд одноголосно постановляє, що ця заява розкриває порушення пункту 1 статті 6 Конвенції щодо несправедливості цивільного судочинства;

Суд одноголосно постановляє, що держава-відповідач повинна сплатити заявнику протягом трьох місяців суму, зазначену в додатку, перераховану у валюту держави-відповідача за курсом, який застосовувався на дату виконання платежу; із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

---

<sup>24</sup> Judgment of the European Court of Human Rights in case of ALEKSEYEV v. UKRAINE (Application no. ) URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202642>

## **Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Гончарук та інші проти України» від 4 червня 2020 року (Заява № . 25837/18 і 2 інших)<sup>25</sup>**

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

*Ст. 3 «Заборона катування»*

### ***Обставини справи***

Заявники скаржилися відповідно до статті 3 Конвенції, що вони не отримували належної медичної допомоги перебуваючи в ув'язненні. Деякі заявники також піднімали інші скарги відповідно до положень Конвенції.

### ***Рішення Суду:***

Суд одноголосно приймає рішення про об'єднання заяв;

Суд одноголосно оголошує заяви прийнятними;

Суд одноголосно постановляє, що ці заяви розкривають порушення статті 3 Конвенції через неадекватну медичну допомогу під вартою;

Суд одноголосно постановляє, що були порушення Конвенції стосовно інших скарг, поданих відповідно до чітко встановленої судової практики Суду;

Суд одноголосно постановляє, що держава-відповідач повинна виплатити заявникам протягом трьох місяців суми, зазначені в додатку, у перерахунку у валюту держави-відповідача за курсом, який застосовувався на дату розрахунку; із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

---

<sup>25</sup> Judgment of the European Court of Human Rights in case of GONCHARUK AND OTHERS v. UKRAINE (Application no. ) URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202639>

**Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Поворозний проти України» від 4 червня 2020 року (Заява № 5276/13)<sup>26</sup>**

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

*Ст. 3 «Заборона катування»*

***Обставини справи***

Заявник скаржився відповідно до статті 3 Конвенції, що він не отримував належної медичної допомоги під вартою.

***Рішення Суду:***

Суд одноголосно оголошує заяву прийнятною;

Суд одноголосно постановляє, що було порушення статті 3 Конвенції через неналежну медичну допомогу під вартою;

Суд одноголосно постановляє, що держава-відповідач повинна виплатити заявнику протягом трьох місяців суми, зазначені в додатку, у перерахунку у валюту держави-відповідача за курсом, який застосовувався на дату розрахунку; із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

**Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Гарагуля і Сич проти України» від 4 червня 2020 року (Заява № 42361/12 and 25927/19)<sup>27</sup>**

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

*Ст. 6 «Право на справедливий суд»*

*Ст. 13 «Заборона дискримінації»*

***Обставини справи***

---

<sup>26</sup> Judgment of the European Court of Human Rights in case of POVOROZNYI v. UKRAINE (Application no. 5276/13) URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202617>

<sup>27</sup> Judgment of the European Court of Human Rights in case of GARAGULYA AND SYCH v. UKRAINE (Application no. 42361/12 and 25927/19) URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202615>

Заявники скаржилися за статтями 6 та 13 Конвенції на надмірну тривалість кримінального провадження та відсутність у національному законодавстві ефективного засобу правового захисту.

### ***Рішення Суду:***

Суд одноголосно приймає рішення про об'єднання заяв;

Суд одноголосно оголошує заяви прийнятними;

Суд одноголосно постановляє, що ці заяви розкривають порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції щодо надмірної тривалості кримінального провадження;

Суд одноголосно постановляє, що держава-відповідач повинна виплатити заявникам протягом трьох місяців суми, зазначені в додатку, перераховуватись у валюту держави-відповідача за курсом, який застосовувався на дату розрахунку; із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

**Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «М.С. проти Словаччини і України» від 11 червня 2020 року (Заява № 17189/11)<sup>28</sup>**

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

*Ст. 3 «Заборона катування»*

*Ст. 5 «Право на свободу та особисту недоторканність»*

*Ст. 13 «Заборона дискримінації»*

### ***Обставини справи***

Заявник скаржився, що словацька влада, заарештувавши його після переїзду з України, не повідомила його про причини арешту, порушуючи пункт 2 статті 5 Конвенції. Потім вони повернули його в Україну, де його тримали в неадекватних умовах, не зважаючи на його передбачуваний статус неповнолітнього, порушуючи статтю

---

<sup>28</sup> Judgment of the European Court of Human Rights in case of M.S. v. SLOVAKIA AND UKRAINE (Application no. 17189/11) URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202750>

3. Він не зміг ефективно брати участь у провадженні щодо його затримання, і врешті-решт був повернутий до Афганістану за відсутності адекватної оцінки ризиків, з якими він зіткнувся, у порушення пунктів 1, 2 та 4 статті 5 статті 5 та статті 13 Конвенції. Нарешті, він скаржився, згідно зі статтею 34, що представнику НУО було відмовлено в доступі до нього в Україні, заважаючи йому подавати заяву до Суду про тимчасовий захід.

Заявник проживає в Афганістані. Заявник стверджував, що він народився у 1993 або 1994 роках, тоді як влада Словаччини та України зафіксувала його дату народження 14 січня 1992 року. На підтвердження свого позову заявник подав до Суду разом із своєю заявою фотокопію свого афганського документа, що посвідчує особу, оригінальною мовою, розміром 6 на 7 см, та його "неофіційний переклад" з англійської мови на англійську мову адвокатом з Представництва Hebrew Immigrant Aid Society (HIAS) в Україні в Україні. Згідно з перекладом, у полі документа, зазначеного «Дата народження та вік» зазначено «вік 8 років у 2002 році». Заявник також подав до Суду фотографію, на якій, на його думку, він схожий на підлітка.

Події в Афганістані та поїздка заявника до Словаччини

До виїзду з Афганістану заявник жив у провінції Кундуз, на півночі країни.

За словами заявника, його батько працював з Управлінням національної безпеки Афганістану. Заарештувавши деяких контрабандистів наркотиків, його приблизно в 2005 році вбили невідомі люди, можливо пов'язані з талібами. У 2010 році дядько матері заявника отримав погрозовий лист. Заявник не знав його точного змісту, але його дядько вважав, що заявник "також стикався з ризиком, пов'язаним із вбивством свого батька", і організував виїзд із країни.

За словами заявника, у травні 2010 року контрабандисти доставили заявника до Таджикистану, де він перейшов кордон, використовуючи свій паспорт. Згодом паспорт його забрали контрабандисти. Потім він поїхав далі до Киргизстану, Казахстану та Росії. Він пробув у Москві один місяць, а потім в'їхав до України на початку липня 2010 року. Він пробув у Києві три місяці. Під час подорожі до України заявника супроводжував його родич (чоловік

його сестри). В Україні заявник та його родич розлучилися. Родичу вдалося через три дні після заявника переїхати до Словаччини, переїхав до Іспанії та подав заяву про надання притулку.

О 4.10 год. 23 вересня 2010 року заявник був заарештований словацькою прикордонною поліцією під час незаконного переходу до Словаччини із трьома іншими громадянами Афганістану. У нього не було документів, що посвідчують особу.

Відповідно до записів, наданих урядом Словаччини, о 7.25 годині вечора. того ж дня заявник був опитаний співробітниками прикордонної поліції для встановлення його особи та з'ясування обставин, за яких він вчинив злочин незаконного в'їзду до Словаччини та проживання там. Було надано переклад зі словацької на англійську. Якийсь пан Зазай, мабуть, член групи заявників афганців, переклав з англійської на пушту. Дата народження заявника була відзначена 14 січня 1992 року. Заявник заявив поліції, що хоче поїхати до Західної Європи, жити і працювати там, і що він не просить притулку в Словаччині.

Запис про співбесіду був підписаний працівником поліції та перекладачем зі словацької на англійську, але не заявником чи паном Зазаєм. Уряд Словаччини стверджує, що заявника просили підписати протокол, але він відмовився, не вказавши причини. Навпаки, ще два члени його групи підписали подібні записи.

24 вересня 2010 року було прийнято рішення депортувати заявника. Також йому заборонили в'їзд до Словаччини на п'ять років. Йому було надано переклад на пушту про депортацію, з викладенням відповідного законодавства Словаччини про процедуру щодо депортації іноземців. За словами уряду Словаччини, рішення про депортацію було перекладено на пушту. Документ, виданий урядом, здебільшого викладений мовою пушту. Частина, що містить загальні правила та цитати із законодавства, виладені на пушту, а деякі конкретні конкретні деталі, такі як дата та країна призначення, Україна, написані словацькою мовою.

О 14:00 24 вересня 2010 року заявник був переданий українським властям.

Заявник стверджував, що протягом свого перебування в Словаччині він не отримував жодних послуг з перекладу чи інформації про процедуру надання притулку в Словаччині та не мав

доступу до адвоката. Оскільки він не розмовляв жодною з європейських мов, він намагався попросити притулку за допомогою афганського товариша, який розмовляв трохи французькою. Однак словацькі чиновники не відреагували. Незважаючи на його зусилля поговорити з ними та сказати їм, що він неповнолітній, його дату народження записали 14 січня 1992 року. Вони не надали йому жодного письмового рішення щодо повернення в Україну і не пояснили йому будь-які можливі шляхи апеляції.

### *Повернення до України та затримання*

Після депортації в Україну 24 вересня 2010 року заявника було поміщено до місця тимчасового тримання Прикордонної служби в Чопі. Він стверджував, що через інших афганських затриманих, які розмовляли російською мовою, він повідомив охоронцю, що йому було чотирнадцять років. Він також стверджував, що повідомив представнику неурядової організації "Карітас", що він є неповнолітнім і бажає подати заяву про надання притулку, і що представник "Карітасу" передав цю інформацію прикордонникам, але жодних заходів не було вжито.

За словами заявника, його умови утримання в місці тимчасового тримання в Чопі були незадовільними. Камери були переповнені. Іноді затриманим не гарантували щоденних занять, і "доводилося шуміти, щоб дозволили одногодинну прогулянку".

У невстановлену дату підрозділ Чоп Державної прикордонної служби України ("ДПС") видав наказ, який наказував заявнику добровільно покинути Україну.

У невстановлену дату ДПС подав заяву до окружного адміністративного суду Закарпаття з проханням про примусову депортацію заявника з України та його поміщення до ув'язнення до депортації. Відповідно до рішення суду, заявник погодився із заявою ДБКС. Також згідно з рішенням суду, 1 жовтня 2010 року ДПС та заявник просили суд розглянути справу за їх відсутності шляхом письмової процедури.

13 жовтня 2010 року суд задовольнив заяву та постановив депортувати заявника з України та тримати його під вартою до депортації. Суд заявив, що заявник народився 14 січня 1992 року. Він вважав, що він потрапив на територію України незаконно, не мав можливості добровільно повернутися та родичів в Україні, та

незаконно перетнув кордон (зі Словаччиною). Для суду це показало, що він навряд чи виконає наказ про добровільне залишення території.

Суд також посилається на публікацію Верховного комісара ООН у справах біженців ("УВКБ ООН") "Вибір інформації про країну походження та правові матеріали для використання у визначенні статусу біженців". (*Збірник інформації по країнах походження і юридичних матеріалів для використання в процедурі визначення статусу біженця УВКБ ООН*) опубліковану в лютому 2008 року, очевидно, в українському перекладі. Ця публікація не була надана Суду. За повідомленням окружного суду, видання вказувало, що *"Афганістан не є країною де вчиняються злочини проти осіб"*. Тому Суд зробив висновок, що у випадку повернення до Афганістану життю заявника не загрожує небезпека. Суд зауважив, що заявник не подав заяви про надання притулку та не бажав подавати заяву про надання притулку в Україні.

За словами заявника, йому не було відомо про провадження у справі, він не мав юридичного представництва та не розумів своїх прав під час провадження у суді. Він підписав документ про відмову від права з'являтися в суді, не розуміючи його змісту. Рішення суду йому не було вручено, і йому не було надано інформації про те, як його оскаржити. Тому він пропустив десятиденний граничний строк для оскарження.

14 жовтня 2010 року заявника було переведено із пункту тимчасового тримання прикордонної служби у тимчасове помешкання для іноземних громадян та осіб без громадянства у Волинській області, на той час підпорядковане Міністерству внутрішніх справ. Він стверджував, що приїхавши туди, він сказав черговому, що йому чотирнадцять років. Офіцер нібито повідомив керівництво закладу, але жодних заходів не було вжито.

20 лютого 2011 року Посольство Афганістану в Києві провело телефонне інтерв'ю із заявником і 22 лютого 2011 року видало на нього проїзний документ із зазначенням його дати народження 14 січня 1992 року.

#### *Клопотання про притулок в Україні*

19 жовтня 2010 року заявник разом із трьома іншими афганцями взяв участь у консультуванні з адвокатом НУО,



місцевим партнером Міжнародної організації з міграції. Була надана інформація про те, як подати заяву на отримання статусу біженця. Заявник не оскаржував, що сесія була проведена, але заявив, що не пригадував її.

23 лютого 2011 року заявник подав заяву про надання притулку в Україні. Заявив, що його "негайно вб'ють", якщо його повернуть в Афганістан.

2 березня 2011 року офіцер Волинського регіонального управління міграційної служби («Регіональна міграційна служба») опитав заявника щодо його прохання про надання притулку. Заявник заявив, що в Афганістані він жив у Кундузі, навчався та його підтримував дядько по матері. На запитання, що змусило його покинути Афганістан, він сказав, що його батька вбили таліби чотирма роками раніше, а тоді таліби почали йому погрожувати. Його дядько отримав аркуш паперу, вміст якого був невідомий заявнику, і сказав, що заявник повинен залишити країну. Згодом дядько дістав дорожні документи на нього, з якими не мав проблем виїхати з Афганістану. Потім заявника запитали, яка його країна призначення, і він відповів, що бажає потрапити до Лондона, де проживає його сестра. Він пояснив, що їхав з Афганістану до Таджикистану з паспортом і в'їзною візою, але контрабандисти потім забрали їх. Він також заявив, що прибув в Україну з Росії та їздив на кордон зі Словаччиною через Київ. Він не шукав допомоги в Україні, оскільки контрабандисти обіцяли доставити його до Лондона, де проживає його сестра.

Анкета на основі того ж інтерв'ю зафіксувала відповіді заявника на низку стандартизованих питань, що стосуються його особи, історії та походження. Він, зокрема, зазначав, що заявник народився 14 січня 1992 року, що його рідною мовою була дарі, і він також розмовляв на пушту.

9 березня 2011 року Регіональна міграційна служба відхилила заяву про надання притулку заявника як неприйнятну. Регіональна міграційна служба встановила наступне:

(і) факти, на яких ґрунтувалась його заява, були явно необґрунтованими, оскільки він не міг бути визначений як "біженець" відповідно до розділу 1 Закону про біженців;

(ii) оскільки заявник не був членом жодної політичної, соціальної чи військової організації і не був пов'язаний з будь-якими насильницькими інцидентами, пов'язаними з расою, етнічною приналежністю, релігією чи політичними поглядами, він не кваліфікувався як біженця згідно з Конвенцією про біженців;

(iii) той факт, що країна походження видала заявнику проїзний документ, свідчить про те, що він користувався захистом у своїй країні походження, що відповідно до статті 1.Е Конвенції про біженців означало, що Конвенція про біженців не застосовується до нього;

(iv) заявник не звернувся з проханням про притулок під час подорожі через Таджикистан, Росію чи Україну, але зробив це лише після повернення зі Словаччини в Україну. Це показало, що він не мав наміру шукати притулку в Україні, а мав намір доїхати до Великобританії, де проживає його сестра;

(v) оскільки заявник не мав жодних документів, що посвідчують особу, не вдалося ідентифікувати його чи країну його походження.

#### Депортація в Афганістан

За словами заявника, 11 березня 2011 року, готуючи до висилки в Афганістан, його перевели в Мукачеве, Україна, де йому було повідомлено рішення Міграційної служби від 9 березня 2011 року.

За словами заявника, 12 березня 2011 року, в суботу, партнер НУО УВКБ ООН намагався зв'язатися з ним та іншими громадянами Афганістану, які зазнали депортації, щоб надати їм юридичну консультацію. Однак, у доступі до них було відмовлено, що заважало заявникові подати заяву про тимчасовий захід до Суду відповідно до правила 39 Регламенту Суду.

Того ж дня заявника посадили на поїзд до Києва.

14 березня 2011 року заявника було вислано до Кабула.

Заявник стверджував, що приблизно через три тижні після депортації в Афганістан деякі невідомі люди шукали його в його будинку і залишили йому листа з погрозами. Його мати влаштувала щоб він покинув Кундуз і переїхав до Мазар-е-Шаріфа та Кабула. З цього часу він змушений часто міняти місце проживання, боячись

людей, які вбили його батька, і часто їздив між Мазар-е Шаріфом та Кабулом.

### ***Рішення Суду:***

Суд одноголосно оголошує скарги проти Словаччини неприйнятними;

Одноголосно Суд оголошує скарги проти України відповідно до статей 3 та 13 Конвенції щодо повернення заявника до Афганістану та відповідно до пунктів 2 та 4 статті 5, прийнятними, а решту скарг проти України неприйнятними;

Суд одноголосно постановляє, що в Україні сталося процедурне порушення статті 3 Конвенції через те, що українські органи влади не розглядали належним чином вимоги заявника про страх переслідування в Афганістані до повернення його туди;

Суд одноголосно постановляє, що не потрібно окремо розглядати скаргу заявника згідно зі статтею 13 Конвенції, взятою у поєднанні зі статтею 3 проти України;

Суд одноголосно постановляє, що Україною було порушено пункти 2 та 4 статті 5 Конвенції;

Суд одноголосно постановляє, що Україна не виконала своїх зобов'язань, передбачених статтею 34 Конвенції;

Суд постановляє одноголосно, що Україна повинна сплатити заявнику протягом трьох місяців з дня набрання остаточного рішення згідно з пунктом 2 статті 44 Конвенції 2300 євро (дві тисячі триста євро) плюс усі податки, які можуть підлягати стягненню за моральну шкоду; із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

### **Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Фортеця проти України» від 11 червня 2020 року (Заява № 68946/10)<sup>29</sup>**

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

---

<sup>29</sup> Judgment of the European Court of Human Rights in case of FORTETSIA, MPP v. UKRAINE (Application no. 68946/10) URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202749>

*ст. 1 Протоколу 1 «захист права власності»*

### ***Обставини справи***

Компанія-заявник, МПП Фортеця, є приватною компанією, зареєстрованою в Острозі.

23 листопада 2004 року компанія-заявник придбала за 55455 українських гривень (гривні - у той час, що становить приблизно 8000 євро) вантажний кран на публічних аукціонах, організованих Судовою виконавчою службою в рамках виконавчого провадження щодо третіх осіб. Компанія-заявник переказала вартість вантажного автомобіля на рахунок Судової виконавчої служби 3 грудня 2004 року.

Зважаючи на те, що вона не змогла отримати вантажний автомобіль від попереднього власника (компанія під назвою Н.З.), компанія-заявник розпочала комерційне провадження проти останнього, вимагаючи передачі вантажного автомобіля у його володіння. Н.З. подав зустрічну заяву про визнання недійсним публічного аукціону. Згодом цю зустрічну вимогу підтримали п'ять осіб, колишніх акціонерів Н.З., які заявили право власності на відповідний вантажний автомобіль замість вартості своїх акцій.

21 грудня 2005 року Острозький міський суд визнав публічний аукціон недійсним і визнав право власності п'яти осіб на вантажний автомобіль. Встановлено, що керівник виконавчої служби проводив аукціон з порушенням судового рішення від 15 листопада 2004 року, яке припинило виконавче провадження.

16 квітня 2009 року компанія-заявник подала заяву до місцевої виконавчої служби з проханням стягнути суму, сплачену за вантажний автомобіль. Вона спирався на статті 661 та 1212 Цивільного кодексу, а також статтю 11 Закону про виконавче провадження.

16 липня 2009 року Рівненський обласний господарський суд постановив, що на момент виплати публічний аукціон ще не був визнаний недійсним. Крім того, Судова виконавча служба не зберегла гроші, а передала їх кредиторам у виконавчому провадженні.

Компанія-заявник подала апеляцію. Вона стверджувала, що повністю виконав свої зобов'язання за договором купівлі-продажу

від 23 листопада 2004 року та що має право повернути те, що сплатила на публічному аукціоні після того, як цей аукціон був визнаний недійсним.

19 січня 2010 року Львівський апеляційний господарський суд підтримав рішення від 16 липня 2009 року. У ньому зазначалося, що дійсно шкода, заподіяна державними виконавцями фізичній чи юридичній особі в ході виконавчого провадження, повинна бути відшкодована державою відповідно до статті 1174 Цивільного кодексу. Однак він зазначив, що компанія-заявник не посилалася на це положення. Крім того, було зазначено, що стаття 11 Закону про виконавче провадження, на яку посилається компанія-заявник, не стосується питання відшкодування шкоди, заподіяної державними приставами. Апеляційний суд відхилив апеляцію.

Компанія-заявник подала апеляцію з питань права. Вона, зокрема, стверджувала, що суди повинні забезпечити правову класифікацію оскаржуваних фактів і що упущені певні правові положення не повинні перешкоджати судам приймати рішення по суті позову.

25 травня 2010 року Вищий господарський суд підтримав рішення нижчих судів. Він зазначив, що компанія-заявник помилково посилалася на статті 661 та 1212 Цивільного кодексу, в яких стверджується, що Служба виконавчих приставів не виконала своїх договірних зобов'язань, тоді як заподіяна шкода впливала з позадоговірних зобов'язань. У постанові було зазначено, що це питання регулюється статтею 11 Закону про державну виконавчу службу та статтею 1173 Цивільного кодексу.

### ***Рішення Суду:***

Суд одноголосно оголошує заяву прийнятною;

Суд одноголосно постановляє, що було порушення статті 1 Протоколу № 1 до Конвенції;

Суд одноголосно постановляє що держава-відповідач повинна протягом трьох місяців сплатити компанії-заявнику 8 018,86 євро (вісім тисяч вісімнадцять євро та вісімдесят шість копійок), що перераховується у валюту держави-відповідача за курсом, який застосовувався на дату виплати, плюс будь-який податок, який може нараховуватись; із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми

нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

**Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Альбул та інші проти України» від 18 червня 2020 року (Заява № 18899/19 і 49871/19)<sup>30</sup>**

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

*Ст. 6 «Право на справедливий суд»*

*Ст. 13 «Заборона дискримінації»*

***Обставини справи***

Заявники скаржилися на те, що тривалість цивільного судочинства була несумісною з вимогою "розумного строку" і що вони не мали ефективного засобу правового захисту у зв'язку з цим.

***Рішення Суду:***

Суд одноголосно приймає рішення про об'єднання заяв;

Суд одноголосно оголошує заяви прийнятними;

Суд одноголосно постановляє, що ці заяви розкривають порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції щодо надмірної тривалості цивільного судочинства;

Суд одноголосно постановляє, що держава-відповідач повинна виплатити заявникам протягом трьох місяців суми, зазначені в додатку, перераховуватись у валюту держави-відповідача за курсом, який застосовувався на дату розрахунку; із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

---

<sup>30</sup> Judgment of the European Court of Human Rights in case of ALBUL AND OTHERS v. UKRAINE (Application no. 18899/19, 49871/19) URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-203048>

## **Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Сафонов і Сафонова проти України» від 18 червня 2020 року (Заява № 24391/10)<sup>31</sup>**

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

*Ст. 5 «Право на справедливий суд»*

### ***Обставини справи***

Заявники народились у 1973 та 1976 роках відповідно. Зараз вони живуть у м. Москва.

У червні 2001 року заявники порушили справу в Ялтинському суді проти Ялтинської міської ради («Рада»), намагаючись визнати «придатною для проживання» будівлю (колишню гуртожиток) за адресою вулиця Кірова, 39 «г» в Ялті, 39 ("Будівля"), в якій вони мешкали з 1982 року і яка, за їхніми словами, нікому не належала. Вони також запропонували суду наказати Раді передати будівлю у власність муніципальної власності та видати їм документ, що дозволяє їм проживати в ньому (ордер на квартиру).

19 вересня 2001 року суд задовольнив цю вимогу. 18 лютого 2002 року Апеляційний суд Автономної Республіки Крим ("Апеляційний суд АРК") підтвердив це рішення.

24 січня 2003 року Ялтинський міський виконавчий комітет (далі "Комітет") прийняв рішення, уповноважуючи заявників проживати в квартирі №. 2 («квартира») у вищезгаданій будівлі.

5 жовтня 2004 року, згідно з рішенням того ж Комітету, заявники та їхній син стали власниками квартири, і їм було видано відповідні сертифікати на приватизацію.

6 жовтня 2004 року Ялтинське бюро технічної інвентаризації («Бюро інвентаризації») зареєструвало майнові права заявників на квартиру.

7 вересня 2005 року Рада виключила будівлю з муніципальної власності, оскільки квартири були приватизовані їх мешканцями. Вона також передала будівлю у спільну приватну власність заявників та власників інших квартир.

---

<sup>31</sup> Judgment of the European Court of Human Rights in case of SAFONOV AND SAFONOVA v. UKRAINE (Application no. 24391/10) URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-203004>

У невстановлену дату компанія ТОВ «Санаторій ім. Кірова» («Компанія 1») просила Ялтинський суд відновити провадження у справі та переглянути рішення від 19 вересня 2001 року за нововиявленими обставинами. Вона претендувала на власника будівлі.

18 листопада 2005 року суд задовольнив цей запит, скасував рішення від 19 вересня 2001 року та відновив розгляд справи. У ході судового провадження Компанія 1 подала зустрічний позов про відміну рішень від 24 січня 2003 року та 7 вересня 2005 року, визнання недійсними свідоцтва заявників на власність квартири та їх виселення.

15 травня 2007 року суд відхилив позови заявників та Компанії 1. Він встановив, що заявники мали дійсне право власності на квартиру, і тому їх позов від червня 2001 року проти Ради був безпідставним. Крім того, він не знайшов жодних доказів для висновку, що будівля належала Компанії 1.

15 жовтня 2007 року Апеляційний суд АРК скасував вищезазначене рішення, відхилив позов заявників та частково задовольнив позов Компанії 1. Він скасував рішення від 24 січня 2003 року та 7 вересня 2005 року, визнав недійсними документи заявників на право власності на квартиру та наказав Бюро інвентаризації зареєструвати Компанію 1 як власника будівлі. Позов Компанії 1 про виселення заявників було відхилено.

Заявники подали апеляцію з питань права. Тим часом Компанія 1 зареєструвала майнові права на будівлю, а 17 січня 2008 року продала її Компанії «Топаз-К Лтд» («Компанія 2»), але не отримала договору купівлі-продажу у нотаріуса.

9 квітня 2008 року Верховний Суд скасував рішення від 15 жовтня 2007 року та направив справу на повторний розгляд до Апеляційного суду АРК, який 10 листопада 2008 року підтвердив рішення від 15 травня 2007 року.

29 січня 2009 року заявники звернулися до суду Ялти з проханням скасувати виконання рішення від 15 жовтня 2007 року.

17 червня 2009 року Верховний Суд залишив у силі рішення від 15 травня 2007 року та 10 листопада 2008 року. Незабаром після цього, 16 вересня 2009 року, Компанія 2 продала будівлю компанії "Selbilliar Ltd" ("Компанія 3").



4 листопада 2009 року суд Ялти відмінив виконання рішення від 15 жовтня 2007 року та наказав Бюро інвентаризації зареєструвати майнові права заявників на квартиру. Це рішення стало остаточним 12 листопада 2009 року, але воно не було виконане.

20 січня 2010 року Бюро інвентаризації повідомило заявників про неможливість примусового виконання зазначеного рішення та реєстрації їх майнових прав на квартиру, оскільки ця квартира та інші будівлі вже були зареєстровані як власність Компанії 3 на підставі договору купівлі-продажу від 16 вересня 2009 року.

У невстановлену дату заявники розпочали адміністративне провадження в Ялтинському суді, оскарживши те, що Бюро інвентаризації не відновило їх реєстрацію як власників квартири.

16 лютого 2010 року суд задовольнив вимогу заявників та наказав Бюро інвентаризації поновити реєстрацію їх майнових прав на квартиру. Роблячи це, суд зазначив, що Компанія 3 зареєстрована як власник будівлі, але не квартири, яка була окремим об'єктом нерухомого майна, що належить заявникам.

22 листопада 2010 року Севастопольський апеляційний адміністративний суд підтвердив це рішення, яке, таким чином, стало остаточним, але залишилося невиконаним.

У невстановлену дату Компанія 2 порушила судовий процес проти Компанії 1, вимагаючи підтвердження договору купівлі-продажу від 17 січня 2008 та визнання його права власності на будівлю.

21 травня 2009 року Господарський суд АРК задовольнив позов Компанії 2 та заявив, що Компанія 2 є власником будівлі.

11 вересня 2009 року Бюро інвентаризації зареєструвало Компанію 2 як власнику будівлі.

22 лютого 2010 року Вищий господарський суд скасував рішення від 21 травня 2009 року та направив справу на повторний розгляд.

3 березня 2010 року Компанія 3, яка 16 вересня 2009 року придбала будівлю у Компанії 2, продала її компанії «High Tech Group Ltd» («Компанія 4»). 2 квітня 2010 року Компанія 4 зареєструвала право власності на будівлю в Державному реєстрі.

7 червня 2010 року Господарський суд АРК припинив провадження, оскільки компанії 1 і 2 припинили своє існування.

У березні 2010 року заявники подали позов до Ялтинського суду проти компаній 2-4 та Бюро Інвентаризації, вимагаючи визнати недійсними договори купівлі-продажу від 16 вересня 2009 року та 3 березня 2010 року, підтвердити їх майнові права на квартиру, реституцію будинку з Компанії 4 та відшкодування моральної шкоди. Вони заявили, що згідно з чинним рішенням від 7 вересня 2005 року вони були власником будівлі спільно з іншими власниками квартир у ньому. Крім того, вони стверджували, що будівля була продана разом з квартирами в ній, включаючи їхню.

14 квітня 2011 року суд частково задовольнив позов, визнав недійсними спірні договори купівлі-продажу та зобов'язав відповідачів виплатити заявникам моральну шкоду. Він встановив, що квартира була незаконно включена до цих договорів. Далі зазначивши, що право власності заявників на квартиру та будівлю було підтверджено відповідними свідоцтвами, виданими Радою, які були дійсними, і що заявники все ще "користуються" будівлею, не було необхідності підтверджувати їх майнових прав та відхилив решту вимог.

4 липня 2011 року Апеляційний суд АРК скасував це рішення. Він вирішив, що оскільки не було доказів того, що права власності заявників на квартиру були порушені, і вони продовжували жити в ній, їх позов про захист права, яке не було порушено, не можна було дозволити. Зокрема, він посилався на рішення від 16 лютого 2010 року, в якому встановлено, що Компанія 3 зареєструвала право власності на будівлю, а не на квартиру.

25 жовтня 2011 року Вищий спеціалізований цивільний та кримінальний суд (далі - ВРК) підтвердив рішення від 4 липня 2011 року.

25 квітня 2012 року Верховний суд скасував рішення від 25 жовтня 2011 року та повернув справу на повторний розгляд до ВРК. Він підтвердив висновки нижчих судів про те, що заявники володіли своєю квартирою, жили в ній і тому не вимагали її повернення від Компанії 4. Однак їхній позов стосувався також їх майнових прав на будівлю, якими вони спільно володіли згідно з

рішенням від 7 вересня 2005 року, але нижчі інстанції не врахували цей аспект позову.

14 листопада 2012 року ВРК скасував рішення від 4 липня 2011 року та направив справу до Апеляційного суду АРК на новий розгляд.

6 лютого 2013 року на вимогу Компанії 4 останній суд зупинив провадження до ухвалення остаточного рішення у іншому провадженні.

Заявники оскаржили постанову від 6 лютого 2013 року до ВРК, який 1 березня 2013 року відкрив касаційне провадження. Вони не повідомили Суд про результати інших проваджень.

Посилаючись на Закон від 15 квітня 2014 р. Про захист прав та свобод громадян та правовий режим тимчасово окупованої території України («Закон 2014 року»), Уряд заявив, що апеляційний суд м. Києва повинен визначити суд для розгляду справ, які зазвичай розглядаються судами, розташованими на тимчасово окупованих територіях. Однак заявники не звернулися до цього суду з проханням відновити провадження у справі після винесення остаточного рішення у провадженні. Уряд подав вищезазначений лист суду, в якому зазначалося, що він не розглядав питання про визначення суду у справі заявників.

У невстановлену дату Компанія 4 порушила судовий процес проти Ради та Бюро Інвентаризації, намагаючись визнати незаконним та недійсним рішення Ради від 16 січня 2004 року, згідно з яким майно санаторію ім. Кірова, якому будівля нібито належала, передано до комунальної власності Ялти. Вона також просила Бюро Інвентаризації утримуватися від будь-яких змін у реєстраційних назвах будівлі. Заявники були залучені як треті сторони у провадженні.

26 березня 2013 року Адміністративний суд АРК частково визнав позов Компанії 4 та визнав недійсним рішення від 16 січня 2004 року. У цьому ж рішенні він також постановив, що питання права власності на будівлю не було предметом розгляду в цій справі, і тому він не буде робити жодної правової оцінки цього питання.

30 травня 2013 року після звернення Ради та іншої третьої сторони Севастопольський апеляційний адміністративний суд

скасував рішення від 26 березня 2013 року та відхилив позов Компанії 4.

За твердженням Уряду (копія відповідного рішення не була надана), 2 квітня 2014 року Вищий адміністративний суд скасував рішення від 30 травня 2013 року та підтвердив рішення від 26 березня 2013 року.

### ***Рішення Суду:***

Суд одноголосно оголошує скарги згідно з пунктом 1 статті 6 Конвенції про невиконання судових рішень від 4 листопада 2009 р. та 16 лютого 2010 р., і відповідно до статті 13 Конвенції про відсутність в цьому плані ефективних внутрішніх засобів захисту прийнятними;

Суд одноголосно постановляє, що було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції через невиконання вищезазначених судових рішень;

Суд одноголосно постановляє, що було порушення статті 13 Конвенції, у поєднанні з вищезгаданою скаргою відповідно до пункту 1 статті 6;

Суд одноголосно постановляє, що не потрібно перевіряти допустимість та суть решти скарг заявників;

Суд одноголосно постановляє що держава-відповідач повинна сплатити заявникам протягом трьох місяців з дня набрання законної сили рішенням згідно з пунктом 2 статті 44 Конвенції 2000 євро (дві тисячі євро), плюс будь-який податок, який може нараховуватися, стосовно моральної шкоди, що підлягає конвертації у валюту держави-відповідача за курсом, який застосовується на дату врегулювання; із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

Суд одноголосно відхиляє решту вимог заявників про справедливе задоволення.

## Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Нур Ахмед та інші проти України» від 18 червня 2020 року (Заява № 42779/12 і 5 інших)<sup>32</sup>

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

*ст. 5 «Право на свободу та особисту недоторканність»*

### **Обставини справи**

Заявники виїхали з Сомалі та в різні дати вїхали в Україну з Росії не організовано, не маючи жодних документів, що підтверджували їх особу або дозволяли вїзд чи перебування. Вони залишилися у Вінниці, де згодом їх заарештувала міліція як мігрантів без документів.

Перший та шостий – дев'ятий заявники (далі – груднева група) були заарештовані 23 грудня 2011 р., Перший заявник у невстановлену годину, а шостий – дев'ятий заявники – о 5 годині ранку. Другий – п'ятий заявники (далі - січнева група) були заарештовані 30 січня 2012 року о 6 годині ранку. Заявники стверджували, що після їх арешту та перед тим, як бути доставленими до суду, вони були у відділеннях міліції.

Того ж дня (відповідно, 23 грудня 2011 року та 30 січня 2012 року) поліція та міграційна влада попросили Вінницький окружний адміністративний суд (далі – окружний суд) помістити заявників у "Центр тимчасового проживання іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні незаконно» (далі«центр», або «центр тимчасового розміщення») протягом періоду часу, необхідного для організації їх видворення.

Окружний суд проводив слухання по кожному заявнику. За словами заявників, слухання відбулися пізно ввечері. На завершення слухань суд задовольнив заяви. Він встановив, що встановлено, що заявники незаконно вїхали в Україну з Росії, навмисно знищивши свої посвідчення особи перед перетином кордону. Зважаючи на необхідність організувати депортацію заявників, суд видав накази про дозвіл на їх арешт (затримання) та

---

<sup>32</sup> Judgment of the European Court of Human Rights in case of NUR AHMED AND OTHERS v. UKRAINE (Application no. 42779/12 and 5 others) URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202993>

розміщення у центрі тимчасового проживання на строк до дванадцяти місяців.

В якості юридичних підстав для прийняття рішень суд наводив стосовно грудневої групи, розділ 32 Закону про правовий статус іноземців 1994 року, а стосовно групи січня – статті 30 (1), (3) та (4) Закону про правовий статус іноземців 2011 р. (який набув чинності 25 грудня 2011 р.). Стосовно січневої групи суд також посилався на розділ 14 (2) Закону про правовий статус іноземців 2011 року, який дозволяв заарештовувати іноземців, які перетнули кордон за межами дозволених пунктів в'їзду.

Після слухань були складені протоколи про адміністративні арешти стосовно всіх заявників, у період з 8.30 вечора до 11.55 години вечора на виконання наказів окружного суду.

Заявники грудневої групи були переведені до центру тимчасового розміщення «Журавичі» на Волині, а заявники січневої групи – до центру тимчасового розміщення «Розсудів» на Чернігівщині.

28 грудня 2011 року адвокат заявників пані Гурковська звернулася від імені заявників грудневої групи, та 6 лютого 2012 року від імені заявників січневої групи. Вона, зокрема, стверджувала, що не було підстав для їх арешту чи постанови про затримання, оскільки вони не могли бути вислані до Сомалі через ризики, з якими вони стикаються.

У своїх зверненнях від імені грудневої групи адвокат також стверджувала, що, оскільки не було прийнято рішень, що наказували б виключення заявників, їх не можна було затримати, оскільки, згідно з її тлумаченням внутрішнього законодавства (розділ 32 Закону про правовий статус іноземців 1994 року), тримання під вартою може бути призначене лише після прийняття рішення про депортацію, якого проти них не прийнято.

3 січня 2012 року адвокат доповнила свої звернення від імені заявників грудневої групи, використовуючи деякі ті ж аргументи.

10 січня та 17 лютого 2012 року відповідно Вінницький апеляційний адміністративний суд провів слухання за скаргами заявників грудневої групи та січневої групи.

Під час слухань щодо заявників січної групи їх представник стверджував, що їх затримання було незаконним, оскільки згідно з пунктом 4 статті 30 Закону про правовий статус іноземців 2011 року затримання може бути призначене лише після прийняття рішення про депортацію. Жодного такого рішення проти них не прийнято.

На завершення слухань Апеляційний суд підтримав постанови про тримання під вартою щодо заявників грудневої групи та січної групи. Він, зокрема, стверджував, що їх затримання було законним і ґрунтувалося на Законах про правовий статус іноземців 1994 та 2011 років.

Адвокат подала апеляційні скарги від імені заявників грудневої та січної груп до Вищого адміністративного суду, спираючись, по суті, на ті ж аргументи, що й у апеляційному суді. Апеляції були подані у наступні дати: від імені першого заявника 30 січня 2012 року, шостого та сьомого заявників – 6 лютого, восьмого та дев'ятого заявників – 2 лютого 2012 року. Апеляції від імені заявників січної групи були подані у визначені дати між 2 лютого та 13 березня 2012 року.

Вищий адміністративний суд відхилив апеляційні скарги заявників грудневої групи у дні, зазначені в Додатку. Він постановив, що незаконних рішень у рішеннях нижчих судів не було.

За останньою доступною інформацією, станом на 30 листопада 2015 року, апеляція другого заявника з питань права ще не розглядалася. Що стосується інших заявників січної групи, то 14 травня 2014 року Вищий адміністративний суд відхилив скарги третього – п'ятого заявників з питань права, вважаючи, що рішення нижчих судів не були незаконними.

13 січня та 8 лютого 2012 року поліція написала до Посольства Сомалі в Москві про видачу паспортів або тимчасових проїзних документів заявникам грудневої та січної груп відповідно.

24 лютого 2012 року перший заявник подав заяву про надання притулку. Її було відхилено 10 серпня 2012 року. 5 листопада 2012 року та 1 лютого 2013 року Вінницький окружний

адміністративний суд та Львівський апеляційний адміністративний суд відповідно підтвердили це рішення.

17 лютого 2012 року восьмий заявник подав заяву про надання притулку. Заяву було відхилено 10 серпня 2012 року. 5 листопада 2012 року Волинський окружний адміністративний суд скасував це рішення та доручив міграційним органам повторно розглянути заяву заявника. 14 лютого 2013 року та 27 березня 2014 року це рішення підтримали Львівський апеляційний адміністративний суд та Вищий адміністративний суд відповідно.

Шостий, сьомий та дев'ятий заявники отримали статус додаткового захисту в Україні 10 серпня, 5 листопада та 22 травня 2012 року відповідно.

Заявники були звільнені або втекли з пунктів тимчасового розміщення на дати, визначені у Додатку.

Стосовно другого заявника рішення про висилку було прийнято 25 квітня 2013 року, тобто після виходу із центру тимчасового розміщення. Немає вказівки на те, що рішення про висилку було прийнято стосовно будь-якого іншого заявника в будь-який момент.

### ***Рішення Суду:***

Суд одноголосно приймає рішення про об'єднання заяв;

Суд одноголосно визнає неприйнятними: (i) скарги першого та восьмого заявників на те, що їх затримання відповідно до наказів внутрішнього суду про тримання під вартою не відповідали пункту 1 статті 5 Конвенції та (ii) скарги заявників шостого, сьомого та дев'ятого, що їх тримання під вартою на підставі постанов національного суду про тримання під вартою до 10 серпня, 5 листопада та 22 травня 2012 року відповідно не відповідали пункту 1 статті 5 Конвенції;

Суд одноголосно оголошує решту заяв прийнятними;

Суд одноголосно постановляє, що було порушено пункт 1 статті 5 Конвенції стосовно другого до дев'ятого заявників через відсутність записів про їх арешт та затримання до видання стосовно них наказів про тримання під вартою;

Постановляє, що було порушення пункту 1 статті 5 Конвенції стосовно другого до п'ятого заявників через їх затримання



відповідно до наказів національного суду про тримання під вартою за відсутності рішення про їх висилку;

Постановляє, що було порушено пункт 1 статті 5 Конвенції стосовно шостого заявника через його затримання з 10 серпня по 17 жовтня 2012 року, і стосовно сьомого заявника через його затримання з 5 по 23 листопада, та стосовно дев'ятого заявника через його затримання з 22 травня по 17 жовтня 2012 року;

Постановляє, що було порушення пункту 4 статті 5 Конвенції стосовно першого та шостого – дев'ятого заявників.

**Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Завадський та інші проти України» від 18 червня 2020 року (Заява № 19095/12 та 4 інших)<sup>33</sup>**

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

*ст. 5 «Право на свободу та особисту недоторканність»*

#### ***Обставини справи***

Справа стосується ймовірної відсутності обґрунтування судових рішень, що наказують арештовувати заявників та продовжувати їх ув'язнення, нібито необґрунтовану тривалість їх ув'язнення під вартою та передбачувану відсутність права на компенсацію за ймовірне порушення статті 5.

У різні дати заявників заарештовували в рамках кримінальних розслідувань проти них. Незабаром суди призначили їх тримання під вартою. У відповідних судових рішеннях зазначалося, що заявників звинувачують у тяжких злочинах і в іншому випадку вони можуть втекти і перешкодити розслідуванню, або продовжувати свою злочинну діяльність. Суди не надали конкретних деталей, що пояснюють зазначені причини.

Крім зазначених вище причин, суди зазначили, не надаючи конкретних деталей, що:

- у заяві № 19095/12, заявник не мав родини та постійної роботи;

---

<sup>33</sup> Judgment of the European Court of Human Rights in case of ZAVADSKIY AND OTHERS v. UKRAINE (Application no. 19095/12 and 4 others) URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202992>

- у заяві № 73451/13, злочин, у якому звинувачували заявника, був скоєний групою, і не були визначені всі члени групи;

- у заяві № 44349/16, злочин, у якому звинувачували заявника, було вчинено, поки він був умовно засуджений за подібний злочин.

У ході провадження суди кілька разів продовжували тримання заявників під вартою, посилаючись на причини, зазначені в первинних рішеннях про затримання заявників. Крім того, суди зауважили, що підстав для звільнення заявників не було, оскільки не було встановлено жодних нових обставин, які б гарантували звільнення, або обставин, що призвели до рішення про поміщення заявників в ув'язнення до судового розгляду.

Перший заявник залишався під вартою до 13 червня 2016 року, коли його звільнили під особистим зобов'язанням не укриватися.

Другий заявник залишався під вартою до 19 листопада 2015 року, коли його звільнили під час провадження у справі.

6 грудня 2017 року суд першої інстанції визнав винним третього заявника і засудив до одинадцяти років позбавлення волі.

8 лютого 2016 року суд першої інстанції виправдав четвертого заявника та звільнив його.

15 квітня 2016 року суд першої інстанції визнав винним п'ятого заявника і засудив до чотирьох років позбавлення волі.

### ***Рішення Суду:***

Суд одноголосно приймає рішення про об'єднання заяв;

Суд одноголосно оголошує прийнятними скарги заявників відповідно до пункту 3 статті 5 Конвенції щодо відсутності обґрунтування їхнього тримання під вартою протягом періодів часу, зазначених у додатку, та скарг відповідно до пункту 5 статті 5 Конвенції щодо відсутності права на компенсацію за їх нібито невинуватиме затримання, а решту заяви № 16561/16 одноголосно оголошує непринятною;

Суд одноголосно постановляє, що були порушення пункту 3 статті 5 Конвенції стосовно всіх заявників;

Суд одноголосно постановляє, що були порушення пункту 5 статті 5 Конвенції стосовно всіх заявників;

Суд одноголосно постановляє, що держава-відповідач повинна виплатити протягом трьох місяців наступні суми, перераховані у валюту держави-відповідача за курсом, який застосовується на дату поселення: суми, зазначені в додатковій таблиці стосовно кожного із заявників, плюс будь-який податок, який може нараховуватися, стосовно моральної шкоди; 1000 євро (тисяча євро), а також будь-який податок, який може стягуватись за витрати і витрати, що сплачуються на банківський рахунок пана О. Ігнатова, законного представника другого, третього та п'ятого заявників; із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

Суд одноголосно відхиляє решту вимог заявників про справедливе задоволення.

### **Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Шебалдіна проти України» від 18 червня 2020 року (Заява № 75792/11)<sup>34</sup>**

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

*Ст. 1 Протоколу 1 «Захист права власності»*

*Ст. 13 «Заборона дискримінації»*

#### ***Обставини справи***

Заявниця народилася в 1959 році і проживає в Білгород-Дністровському Одеської області.

З 1988 по 2006 рік заявниця працювала учителем у державній установі, у спеціалізованому центрі з догляду за дітьми (далі – Центр). Згідно зі статтею 57 Закону про освіту 1991 року, яка діяла в цей час, вона мала право на надбавки за вислугу років та оздоровлення. Однак між 1997 і 2002 роками вона не отримувала цих надбавок.

З грудня 2007 року заявниця подала позов до національних судів проти Центру та обласного управління Державного

---

<sup>34</sup> Judgment of the European Court of Human Rights in case of SHEBALDINA v. UKRAINE (Application no. 75792/11) URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202991>

казначейства на стягнення заборгованості із виплати надбавок (2244,30 українських гривень (грн.)), з коригуванням за індексами (у розмірі 4,336,17 грн.), відшкодування моральної шкоди (10 000 гривень) та відшкодування судових витрати (1484 грн.).

28 жовтня 2010 року Білгород-Дністровський міський суд («міський суд») частково задовольнив позов, встановив, що заявниця має право на надбавки за вислугу років та оздоровлення, і що центр заборгував їй вказані суми, і наказав сплатити їй 2444,30 гривень заборгованості, 4336,17 гривень (через коригування в індексах) та 1400 гривень судових витрат. Суд постановив, що оскільки невиконання центром заборгованості заявникові зазначеної заборгованості було пов'язано з недостатнім фінансуванням з державного бюджету, центр, в свою чергу, мав право подати позов до суду про стягнення коштів суми заборгованості з державного бюджету. Позов заявниці про відшкодування моральної шкоди було відхилено.

29 квітня 2011 року Апеляційний суд Одеської області («Апеляційний суд») скасував це рішення та відхилив позов заявниці. Він встановив, що (i) з 1988 по 2006 рік заявниця працювала в центрі, який за національним законодавством мав подвійний статус як медичний, так і навчальний заклад; (ii) у 1997-2002 роках вона не отримувала надбавки відповідно до статті 57 Закону про освіту; виплата заборгованості за нею становила 2244,30 гривень. Крім того, він постановив, що згідно із Законом про реструктуризацію заборгованості 2004 року згідно зі статтею 57 Закону про освіту («Закон 2004 року») виплати, передбачені статтею 57 за відповідний період, були визнані як борг, який повинна сплатити Держава з Державного бюджету. Отже, заборгованість за заявником, стягнута з центру міським судом, становила заборгованість, яку потрібно сплатити з державного бюджету, а не з центру, який не отримав відповідних коштів з бюджету. Що стосується регіонального управління Державної скарбниці, суд визнав, що він не є належним відповідачем, припустивши, що його повноваження не поширюються на повноваження щодо здійснення вищезазначених платежів. Нарешті, суд відхилив частину позову заявника щодо прив'язки заборгованості до індексу та відшкодування моральної шкоди, заявивши, що такі виплати не передбачені Законом 2004 року.

21 липня 2011 року Вищий спеціалізований цивільний та кримінальний суд відмовився розглядати суть апеляційної скарги, поданої заявником з питань права.

Заявник також скаржився на порушення статті 13 Конвенції, заявивши, що в її справі не існує ефективного засобу захисту.

### ***Рішення Суду:***

Суд одноголосно оголошує скаргу за статтею 1 Протоколу № 1 до Конвенції прийнятною;

Суд одноголосно постановляє, що було порушено вищезазначене положення;

Суд одноголосно постановляє, що не потрібно розглядати скаргу відповідно до статті 13 Конвенції;

Суд одноголосно постановляє, що (а) держава-відповідач повинна виплатити заявнику протягом трьох місяців наступні суми, що будуть перераховані у валюту держави-відповідача за курсом, який застосовується на дату виплати: (i) 688 євро (шістсот вісімдесят вісім євро), плюс будь-який податок, який може нараховуватись, стосовно матеріальної шкоди; (ii) 900 євро (дев'ятсот євро), плюс будь-який податок, який може нараховуватись, на моральну шкоду; (iii) 257 євро (двісті п'ятдесят сім євро), плюс будь-який податок, який може нараховуватись заявнику стосовно судових витрат; (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

Суд одноголосно відхиляє решту вимог заявника про справедливе задоволення.

### **Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Тюрюков проти України» від 18 червня 2020 року (Заява № 35627/10)<sup>35</sup>**

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

---

<sup>35</sup> Judgment of the European Court of Human Rights in case of TYURYUKOV v. UKRAINE (Application no. 35627/10) URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-202990>

*Ст. 3 «Заборона катування»*

*Ст. 8 «Право на повагу до приватного і сімейного життя»*

### **Обставини справи**

Заявник скаржився за статтею 3 Конвенції на те, що умови утримання у Вінницькій тюрмі № 1 («Вінницька тюрма») були неадекватними, що з ним кілька разів жорстоко поводитися та не було ефективного розслідування справи. Він також скаржився за статтею 8, що як довічний в'язень він не мав права на тривалі сімейні візити до в'язниці до травня 2014 року.

Заявник народився у 1975 році та відбував довічне покарання у Вінницькій тюрмі.

Заявника засудили до довічного позбавлення волі та помістили до Вінницької в'язниці у вересні 2004 року.

Сторони подали перелік номерів камер (№ 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 29, 117, 103, 104, 111, 177, 179, 180, 181, 170, 194, 192, 110, 246, 219, 218, 223, 227, 155, 259 та 154), не вказуючи термін утримання заявника в кожній камері, їх розмір або кількість ув'язнених, утримуваних у них.

Камери були невеликими, неопалюваними та вологими, з бетонною підлогою, відсутністю вентиляції, поганим освітленням та жахливими санітарними умовами. Часто туалет був простою діркою без змиву, розташований в безпосередній близькості від житлової зони, постійно пахнучи екскрементами. Постійне штучне освітлення в камерах заважало спати, але було занадто темним для читання. В жодній камері не було душу чи раковини. Заявникові часто доводилося мити посуд і руки над туалетним отвором. Ні мила, ні зубної пасти, ні аксесуарів для гоління не надавалися. Заявник не брав участі в жодних заходах або не проводив дозвілля, крім години занять у надзвичайно маленькому та брудному дворі.

На знак протесту проти поганих умов тримання під вартою, 26 серпня 2008 року, 23 липня 2009 року та протягом січня та лютого 2010 року заявник голодував, але це було проігноровано владою.

Заявник надсилав Суду свідчення, надані двома спів-в'язнями: П. (від 12 травня та 20 листопада 2010 р.) та Н. (від 8 червня 2011

р.), які загалом підтверджували його опис умов утримання у Вінницькій тюрмі.

Він також надіслав Суду декілька коротких відеозаписів, зроблених у грудні 2012 року та січні 2013 року, які в основному склалися з його звернень до Суду. На деяких з записів показано невеликий і напівзруйнований двір для занять на свіжому повітрі. На подвір'ї не було нікого іншого, крім заявника. Він також знімав порядок розповсюдження їжі в певні дні, в тому числі 31 грудня 2012 року та 1 січня 2013 року. На одному з відео він скаржився охоронцю, що немає м'яса, фруктів чи овочів. Охоронець відповів, що цибулі та моркви вкрай мало, а інших фруктів чи овочів немає. Кожного разу заявнику давали трохи хліба, ложку цукру та трохи каші. Іноді подавали і суп.

У своїй відповіді на спостереження Уряду від 28 серпня 2019 року заявник визнав, що умови його тримання у камері № 219 на той час були дійсно прийнятними.

Відповідно до інформації, яку Уряд надав Суду 16 лютого 2012 року у відповідь на запит про інформацію, довічно ув'язнені були затримані у камерах максимальної безпеки, призначених для розміщення двох-трьох ув'язнених. Камери були обладнані металевими ліжками, однією або двома лавками або стільцями, шафою, вішалкою для одягу та динаміком для системи публічних оголошень. Обладнання та меблі були закріплені на підлозі та стіні. У кожній камері був туалет, відокремлений від житлової зони, та мийка. Камери мали водопровід, душ, підключення каналізації, центральне опалення, вентиляцію, електричне освітлення та природне освітлення. Кожному ув'язненому було забезпечено індивідуальне ліжко, постільну білизну та мило. Постіль міняли чотири рази на місяць. В'язні регулярно отримували м'ясо та рибу гарної якості. Якість їжі щодня перевіряли медичні працівники. Довічно ув'язнені мали право на годину занять на свіжому повітрі на день.

У своїх зауваженнях від 18 березня 2019 року Уряд зазначив, що в найважливіший час заявника утримували в камері № 219, розміром 12 кв. Згідно з повідомленням про огляд камери від 7 лютого 2019 року, умови утримання там були задовільними. Точніше, була електрика та вода, і каналізація справно

функціонувала. Крім того, камера перебувала в хорошому стані та була оснащена радіатором.

У в'язниці було достатньо запасів мила та прального порошку. Щодо окремих предметів гігієни, вони були надані «за рахунок благодійних організацій». В'язні також могли придбати все необхідне в тюремній крамниці.

Двори були обладнані лавками і тренажерами, і були достатньо захищені від опадів.

Ув'язненим забезпечували триразове харчування відповідно до встановлених норм харчування. Ці стандарти не передбачали постачання ферментованих молочних продуктів або фруктів для затриманих у крилі максимальної безпеки. Здійснювалося централізоване постачання замороженої птиці та риби.

Заявник не оголосив, що збирається оголосити голодування.

Протягом 2018 року він не подавав жодних скарг до адміністрації в'язниці щодо умов утримання та харчування.

Мати заявника поскаржилася в прокуратуру Вінниці ("прокуратура") на умови утримання сина. Вона донесла до їхньої уваги відеозаписи, зроблені ним у грудні 2012 та січні 2013 року.

26 липня 2013 року прокуратура опублікувала звіт з цього приводу, зокрема, що 27 вересня 2010 року адміністрація в'язниці визнала майданчики для вправ (показані на відеозаписах) непридатними для проведення заходів на свіжому повітрі. Відповідно, вони вже не використовувались. У звіті також зазначалося, що між 2012 та 2013 роками дев'яносто сім камер було оновлено.

18 липня 2013 року посадова особа прокуратури зібрала письмові заяви від чотирьох затриманих щодо звинувачень заявника у своїх відеозаписах, зокрема, щодо їжі у в'язниці. Усі чотири заяви були практично однаковими і стверджували, що 30 і 31 грудня 2012 року та 1 січня 2013 року в тюрмі було «святкове меню», яке включало м'ясо та салат. Затримані стверджували, що їм регулярно подавали м'ясо та рибу, і що у них немає скарг на адміністрацію в'язниці. У всіх чотирьох заявах було зазначено, що заявник був порушником, чий твердження не мали підстав.



У своїй заяві до Суду заявник заявив, що, переводячи його до суду в цю дату, було здійснено замах на його життя невстановленими особами. Вони втекли, і офіцери конвою, щоб приховати свою некомпетентність, склали звіт про те, що заявник намагався втекти. Заявник також стверджував, що офіцери конвою його жорстоко побили. За його словами, не було виправдання застосування сили проти нього, оскільки він не зробив нічого протизаконного і був безсилим, враховуючи, що йому зав'язали очі, зав'язали руки та ноги.

За твердженням Уряду, до заявника не застосовували жодних силових заходів або обмежувальних заходів, окрім наручників.

Заявник скаржився на інцидент до різних органів влади, у тому числі до Вінницького Замостянського районного суду, який розглядав кримінальну справу проти нього у встановлений час (не має значення для цієї заяви). Суддя поцікавився у поліції, що сталося.

Начальник підрозділу міліції написав судді, що близько 14:30 25 вересня 2007 року, проходячи від транспортного засобу до суду, заявник здійснив раптовий рух, щоб спробувати перервати лінію конвою. Три працівники поліції "вжили ефективних заходів для запобігання надзвичайній ситуації та затримали злочинця, що демонстрував активний фізичний опір, намагаючись втекти". В результаті до нього було використано гумову палицю та наручники.

У матеріалах справи немає жодної інформації та документів щодо реакції судді на вищезгаданий лист.

26 листопада 2007 року начальник Вінницького обласного управління міліції, відповідальний за конвой ув'язнених, написав заявнику, що "використання зав'язок (обмежуючих зір) та кайдани на ногах (кайдани металеві КМ-4) [було підтверджено] не суперечило діючим законодавчим положенням, що регулюють питання безпеки та конвоювання затриманих та ув'язнених".

12 лютого 2009 року прокуратура Ленінського району винесла постанову про відмову в порушенні кримінальної справи проти працівників конвою, які супроводжували заявника 25 вересня 2007 року, через відсутність складових кримінального правопорушення. У постанові, зокрема, йдеться про заяву заявника 27 грудня 2007 року про те, що він відчував, що його життю загрожує небезпека, і

намагався втекти. Він також заявив, що офіцери конвою побили його, посадили в транспортний засіб і відвезли назад до в'язниці. Прокуратура зауважила, що заявник пізніше відмовився давати будь-які заяви. Зацікавлені офіцери заявили, що вони застосували до нього лише «гумову палицю та наручники» у відповідь на спробу втечі. Медичне обстеження, проведене в той же день, не виявило жодних пошкоджень і визнало його стан здоров'я задовільним.

18 червня 2009 року відбувся загальний обшук в'язниці. За словами заявника, група офіцерів у масках, одягнених у чорну форму без значків, здійснила обшук його камери (№ 241) та не раз ударила ногами та гумовою палицею. За словами уряду, жодна сила не застосовувалася до заявника чи інших в'язнів.

19 червня 2009 року на національному телеканалі було зазначено, що біля в'язниці відбулася демонстрація, де протестували проти введення туди підрозділу спецназу. Також 19 червня 2009 року Вінницька правозахисна група повідомила громадськість про нібито побиття в'язнів у Вінницькій тюрмі переодягненими спецназівцями.

За словами заявника, він скаржився різним органам на жорстоке поводження, проте його скарги було відхилено як необґрунтовані.

В одному з відеозаписів, надісланих до Суду 30 квітня 2013 року, заявник заявив, що відео було знято 10 грудня 2012 року. Він показав, що він стверджує, що йому було завдано тілесних ушкоджень адміністрацією в'язниці 29 листопада 2012 року: синець на правому плечі біля пахови та синяк на правій стороні грудей. Заявник також скаржився, що йому не було надано належної медичної допомоги з незагоєним переломом ребра, отриманим у 2007 році, та вивиху плеча, який зазнав невизначеної дати, та що він не отримував належної стоматологічної допомоги.

Заявник зняв вищезазначене відео як публічне звернення до різних органів влади, правозахисних організацій та ЗМІ.

25 червня 2013 року мати заявника надіслала це відео до органів прокуратури. Вона, зокрема, скаржилася, що з її сином в тюрмі систематично жорстоко поводитися і що відеозаписи доводять це.

26 липня 2013 року прокуратура взяла письмові пояснення від шести довічних в'язнів, які ділили камери із заявником у різних пунктах. Вони заявили, що заявник повідомив їм про намір отримати мобільний телефон із відеокамерою, щоб він міг поранити себе, зняти травми та звинуватити адміністрацію в'язниці у жорстокому поводженні.

20 вересня 2013 року було внесено запис до Єдиного реєстру досудових розслідувань, що ознаменувало початок розслідування підозр у зловживанні владою з боку державних чиновників на підставі твердження заявника про жорстоке поводження.

3 жовтня 2013 року прокуратура склала звіт із заявою про злочин (протокол прийняття заяви про вчинення злочин), в якому зафіксувала скаргу заявника. Звіт містив ряд питань та порожні місця, заповнені заявником у письмовій формі. Питання та відповіді були такими:

«1. Обставини події (дата, час та місце): "З 2007 року співробітники [в'язниці] періодично застосовували фізичну силу на мене, вони жорстоко поводитися зі мною".

2. Чи була завдана будь-яка матеріальна шкода ...? - "Ні".

3. Чи було фізичне насильство чи загроза такого насильства? Що саме сталося? Були використані якісь предмети (наприклад, ніж, пістолет, спрей з перцем, гумова палиця тощо)? ... - "Фізичну силу застосували".

4. Чи хтось постраждав? Якщо так, чи запитувала ця людина медичне обстеження / допомогу та яке лікування? - "Поранення були заподіяні".

5. Чи бачили винного? Чи змогли б ви впізнати його / її? - "Так."

6. Чи когось підозрюють у кримінальному злочині? Якщо так, то на яких підставах? Будь ласка, надайте будь-яку інформацію про цю особу. - "Співробітники [Вінницької в'язниці]."

7. Чи були очевидці злочину? Що ми знаємо про них? - «Так, були».

Того ж дня заявника допитали як жертву. Він написав, що відмовляється робити заяву і що йому потрібен адвокат.

Пізніше того ж дня прокурор також допитав працівників в'язниці, які заперечували примушення заявника. Вони заявили, що його спроби отримати пільгове положення у в'язниці були невдалими, і тому він поведився провокаційно, щоб спробувати дискредитувати адміністрацію.

Також в цей день заявник пройшов медичне обстеження, за яким не виявлено травм або гострих станів.

Наступного дня слідчий зв'язався з Вінницьким обласним центром правової допомоги щодо бажання заявника мати адвоката. Відповідь останнього полягала в тому, що призначити адвоката з безоплатної правової допомоги заявнику неможливо, оскільки він мав статус жертви, але не підозрюваного чи обвинуваченого. Слідчий повідомив заявника про це, і останній заявив, що він залучатиме адвоката за власні кошти. Однак він цього не зробив і повідомив слідчого, що він відмовляється робити заяву. Як результат, 7 жовтня 2013 року слідчий опублікував звіт, в якому заявив, що за таких обставин допитати заявника неможливо.

8 жовтня 2013 року слідство було закрито через відсутність доказів кримінального правопорушення.

Заявник оскаржив це рішення перед судами, але безрезультатно. Його аргументи викладені в широкому розумінні: що до нього систематично жорстоко поводитися і що відеозаписи довели це. Суди двох рівнів юрисдикції відхилили його апеляцію як необґрунтовану. Вони вважають, що слідство доклало всіх розумних зусиль для встановлення правди, тоді як заявник відмовився надавати будь-яку допомогу.

На початку 2011 року заявник скаржився органам прокуратури, що йому не дозволяли мати тривалі візити від матері. 9 лютого 2011 року Вінницька прокуратура відповіла йому, що в 2010 році він отримав п'ять короткострокових візитів від матері, що було максимально дозволеним законом.

Довічно ув'язнені отримали право на тривалі сімейні візити 7 травня 2014 року.

Відповідно до інформації, наданої Урядом, у 2018 році заявник отримав сім короткострокових візитів від своїх друзів та сестри та один тривалий візит від матері. Уряд заявив, що заявник не просив більше відвідувань.

### ***Рішення Суду:***

Суд одноголосно визнає скаргу за статтею 8 прийнятною, а решту заяви непринятною;

Суд одноголосно постановляє, що було порушення статті 8 Конвенції;

Суд одноголосно постановляє, що держава-відповідач повинна виплатити заявнику протягом трьох місяців наступні суми для перерахування у валюту держави-відповідача за курсом, який застосовувався на дату виплат: 3.000 євро (три тисячі євро), плюс будь-який податок, який може нараховуватись, на моральну шкоду; 40 євро (сорок євро), плюс податок, який може нараховуватись заявнику стосовно витрат (чиста винагорода повинна бути сплачена на банківський рахунок адвоката заявника, пана Кравця); із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

Суд одноголосно відхиляє решту вимог заявника про справедливе задоволення.

**Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Лаврик та інші проти України» від 25 червня 2020 року (Заява № 63542/13 та 4 інші)<sup>36</sup>**

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

*ст. 5 «Право на свободу та особисту недоторканність»*

#### ***Обставини справи***

У різні дати заявників заарештовували в рамках кримінальних розслідувань проти них. Незабаром суди призначили їм попереднє ув'язнення. У відповідних судових рішеннях зазначалося, що заявників звинувачують у тяжких злочинах і можуть втекти та перешкодити розслідуванню чи продовжувати свою злочинну

---

<sup>36</sup> Judgment of the European Court of Human Rights in case of LAVRIK AND OTHERS v. UKRAINE (Application no. 63542/13 and 4 others) URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-203168>

діяльність. Суди не надали конкретних деталей, що пояснюють, чому вищезазначені причини зберігаються.

Окрім вищезазначених причин, у заяві № 63542/13 національний суд зазначив, не надаючи конкретних деталей, що злочин, у якому звинувачували заявника, було вчинено, поки він був умовно засуджений за подібний злочин.

У ході провадження суди кілька разів продовжували тримання під вартою заявників, посилаючись на причини, зазначені в первинних рішеннях про їх утримання. Крім того, суди зазначили, що підстав для звільнення заявників не було, оскільки не було встановлено жодних нових обставин, які б гарантували звільнення, або обставини, що призвели до рішення про розміщення заявників у досудовому триманні під вартою, не надаючи конкретних деталей.

8 листопада 2012 року суд першої інстанції визнав винним першого заявника та засудив його до чотирнадцяти років та восьми місяців позбавлення волі. 10 лютого 2015 року цей вирок був скасований з питань права, і справа була передана для повторного розгляду. 20 липня 2016 року суд першої інстанції знову визнав винним першого заявника та засудив його до того ж строку позбавлення волі, як і раніше.

11 лютого 2014 року суд першої інстанції визнав винним другого заявника та засудив його до п'яти років позбавлення волі умовно.

26 травня 2014 року суд першої інстанції визнав винним третього заявника і засудив його до п'яти років позбавлення волі.

21 грудня 2015 року в ході судового розгляду четвертого заявника було звільнено під заставу.

15 грудня 2017 року суд першої інстанції визнав винним п'ятого заявника та засудив його до п'яти років позбавлення волі.

### ***Рішення Суду:***

Суд одноголосно приймає рішення про об'єднання заяв;

Суд одноголосно оголошує прийнятними скарги заявників відповідно до пункту 3 статті 5 Конвенції щодо відсутності обґрунтування їх попереднього ув'язнення протягом періодів часу, зазначених у додатковій таблиці;

Суд одноголосно постановляє, що були порушення пункту 3 статті 5 Конвенції стосовно всіх заявників;

Суд одноголосно постановляє, що держава-відповідач повинна сплатити протягом трьох місяців суми, зазначені в додатковій таблиці стосовно кожного із заявників, перераховуватись у валюту держави-відповідача за курсом, який застосовується на дату розрахунку, плюс будь-який податок яка може бути підлягає стягненню стосовно моральної шкоди;

Із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

Суд одноголосно відхиляє решту вимог заявників про справедливе задоволення.

**Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Борзих та інші проти України» від 25 червня 2020 року (Заява № 5353/14 і 2 інших)<sup>37</sup>**

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

*Ст. 3 «Заборона катувань»*

*Ст. 5 «Право на свободу та особисту недоторканність»*

***Обставини справи***

У різні дати заявників заарештовували в рамках кримінальних розслідувань проти них. Незабаром суди призначили їм попереднє ув'язнення. У відповідних судових рішеннях зазначалося, що заявників звинувачують у тяжких злочинах і вони можуть втекти і перешкоджати розслідуванню або продовжувати свою злочинну діяльність, якщо їх не помістять під варту. Суди не надали конкретних деталей, що пояснюють, чому ці причини залишаються чинними.

---

<sup>37</sup> Judgment of the European Court of Human Rights in case of BORZYKH AND OTHERS v. UKRAINE (Application no. 5353/14 and 2 others) URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-203162>

Більше того, у заяві № 25353/16 суд зазначив, не надаючи конкретних деталей, що злочин, покладений на заявника, було вчинено членами групи, не всі з яких були ідентифіковані.

У ході провадження суди кілька разів продовжували тримання під вартою заявників, посилаючись на причини, викладені в первинних рішеннях про затримання заявників. Крім того, суди зауважили, що причин звільнення заявників не було: не було встановлено нових обставин, які могли б гарантувати їх звільнення, а обставини, що призвели до первісного рішення про поміщення заявників до ув'язнення до судового розгляду, не змінилися.

17 вересня 2013 року суд першої інстанції визнав винним першого заявника та засудив його до семи років позбавлення волі.

8 листопада 2012 року суд першої інстанції визнав винним другого заявника та засудив його до чотирьох років позбавлення волі. 17 вересня 2013 року цей вирок було скасовано в апеляційному порядку і справа була передана для повторного розгляду. Апеляційний суд зазначив, що не було жодних причин звільнення другого заявника до судового розгляду. 4 квітня 2014 року суд першої інстанції знову визнав винним другого заявника та засудив його до шести років позбавлення волі.

15 вересня 2014 року суд першої інстанції визнав винним третього заявника та засудив його до десяти років та шести місяців позбавлення волі. 9 травня 2015 року цей вирок було скасовано в апеляційному порядку і справа була передана для повторного розгляду. 19 листопада 2015 року під час повторного розгляду суд припинив тримання під вартою третього заявника, звільнивши його з-під варти до судового розгляду.

Заявники надали опис умов утримання під вартою в слідчих ізоляторах ("СІЗО");, які можуть бути узагальнені наступним чином. Не було проточної гарячої води, і подача холодної води була переривчастою. Камери були вологими, запліснявілими, сильно пахнули, недостатньо нагрівались і погано провітрювались без свіжого повітря; Були заражені комахами, тарганами та мишами. Санітарно-гігієнічні приміщення розташовувались у житловому приміщенні та не були повністю розділені. Харчування та питна вода були поганими, а гігієнічні норми були неадекватними. Заявники мали право приймати душ лише один раз



на тиждень. Постільна білизна була непридатною. У камерах не вистачало природного світла, а вдень і вночі в камерах включалося штучне освітлення. Не було регулярних занять на свіжому повітрі.

Крім того, заявники подали таку інформацію:

першого заявника тримали у київському СІЗО з 15 вересня 2011 р. по 27 травня 2014 р. У таких камерах:

- № 330: розмір приблизно 14 кв.м , разом шістьма людьми;
- № 167: розмір приблизно 60 кв. м, до сорока восьми людей;
- № 284: розміром приблизно 15 кв.м., спільна для восьми чоловік;

другого заявника тримали у дніпровському (Дніпропетровському у зазначений час) СІЗО з 6 вересня 2013 року по 5 листопада 2014 року в різних камерах (№ 614, 621, 623, 625, 628, 629, 633, 634, 638 та 641), кожна розміром приблизно 6,7 кв.м, розрахована на двох людей;

третього заявника тримали у дніпровському СІЗО з 9 березня 2013 р. по 19 листопада 2015 р. у різних камерах (№ 1002, 1013, 1017 та 1035), кожна розміром близько 15 кв. м. розрахована на шість осіб.

У Звіті до українського уряду про візит до України, здійснений Європейським комітетом з питань запобігання катуванню та нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводження чи покарання (СРТ) з 9 по 21 жовтня 2013 року (СРТ / Inf (2014) 15), СРТ зазначив наступне (оригінальний наголос; виноски пропущено):

«118. Делегація СРТ здійснила подальші візити до СІЗО у Києві, Дніпропетровську, Одесі та Сімферополі, де ув'язнені, які ще не відбували покарання, становили близько 90% або більше всього ув'язнених у цих установах. Спершу слід зазначити, що ці установи працювали нижче своїх офіційних потужностей на момент візиту 2013 року, хоча ці потужності все ще базувалися на національному рівні 2,5 м<sup>2</sup> житлової площі на ув'язненого:

- з офіційною ємністю 3271 місць київський СІЗО утримував 2618 ув'язнених (у тому числі 207 жінок та 80 неповнолітніх). Відкриття нового будинку проживання для жінок у грудні 2011

року допомогло збільшити потужність закладу (з 173 додатковими місцями);

- Дніпропетровський СІЗО розмістив 1777 ув'язнених (у тому числі 129 жінок та 24 неповнолітні) при офіційній кількості у 3519 місць; ...

119. Комітет із задоволенням відзначає, що у відвідуваних установах, здавалося, всі ув'язнені були забезпечені власними ліжками в камерах, які бачила делегація. Крім того, у багатьох камерах відповідних закладів спостерігався стандарт, який відстоював Комітет у 4 м<sup>2</sup> житлової площі на одного ув'язненого у багатомісних камерах. І пенітенціарний персонал, і в'язні, з якими спілкувалася делегація, висловили свою вдячність за значне скорочення чисельності тюремного населення та збільшення кількості житлової площі в камерах в контексті прийняття та набуття чинності новим КПК.

Тим не менш, ... делегація СРТ спостерігала локальне переповнення всіх відвідуваних установ. Коефіцієнт зайнятості в багатьох камерах був не тільки далеким від того, щоб відповідати стандарту СРТ принаймні 4 м<sup>2</sup> на ув'язненого, але й порушував українські стандарти, маючи в деяких камерах з багатомісцевим розміщенням лише 1,5 м<sup>2</sup> житлової площі на ув'язненого (напр., 38 ув'язнених утримували в камері площею 57 м<sup>2</sup>, не рахуючи місця, займаного унітазним туалетом, у київському СІЗО; чотирьох ув'язнених розміщували в камері близько 7 м<sup>2</sup>, не враховуючи займаного місця біля внутрішнього туалету, в Одесі).

Делегація зазначила, що у Дніпропетровському СІЗО металеві віконниці, прикріплені до вікон камер у блоках № 9 та 10, були зняті після візиту 2009 року. Також були вжиті кроки для проведення поступових робіт з реконструкції в камерах; більшість приміщень для розміщення справді були в поганому стані, погано провітрені та брудні. Крім того, внутрішньокамерні туалети були лише частково розділені. ...

с. вправи на свіжому повітрі

122. У всіх відвідуваних СІЗО ув'язнені мали доступ до однієї години щоденних занять на свіжому повітрі (дві години для неповнолітніх). Тим не менше, двори, які бачила делегація СРТ, часто були занадто маленькими для їх розміщення та для реальних

фізичних навантажень (наприклад, 9,5 м<sup>2</sup> для до двох ув'язнених або 34 м<sup>2</sup> для до 12 в'язнів у Києві). ...

г. програми діяльності

124. Під час візиту в 2013 році делегація встановила, що практично не було змін щодо забезпечення проведення позакамерних заходів для ув'язнених. Більшість ув'язнених тримають у камерах 23 години на добу, мало хто чимось займається (наприклад, дивляться телевізор чи читають книги). ... »

### ***Рішення Суду:***

Суд одноголосно приймає рішення про об'єднання заяв;

Суд одноголосно погоджується із запереченням уряду щодо неприпустимості скарги другого заявника відповідно до пункту 3 статті 5 Конвенції та відхиляє це заперечення після перевірки по суті;

Суд одноголосно визнає прийнятними згідно зі статтею 3 та пунктом 3 статті 5 Конвенції скарги першого заявника, пана Олексія Володимировича Борзих щодо умов його утримання в Київському СІЗО з 15 вересня 2011 року до 27 травня 2014 року та відсутності відповідних та достатні причини його тримання під вартою;

Суд одноголосно визнає прийнятними відповідно до пункту 3 статті 3 та статті 5 Конвенції скарги другого заявника, пана Андрія Віталійовича Пустинцева щодо умов його утримання в Дніпровському СІЗО з 6 вересня 2013 року по 5 листопада 2014 року та відсутності відповідних та достатні причини його тримання під вартою;

Суд одноголосно визнає прийнятними відповідно до пункту 3 статті 3 та статті 5 Конвенції скарги третього заявника, пана Руслана Михайловича Науменка щодо умов його утримання в Дніпровському СІЗО з 9 березня 2013 року до 19 листопада 2015 року та відсутності відповідних та достатні причини його тримання під вартою;

Суд одноголосно постановляє, що було порушення статті 3 Конвенції стосовно всіх заявників;

Суд одноголосно постановляє, що було порушено пункт 3 статті 5 Конвенції стосовно всіх заявників стосовно періодів, зазначених у додатковій таблиці;

Суд одноголосно постановляє, що не слід перевіряти допустимість та суть скарг першого заявника відповідно до пункту 4 статті 5 Конвенції щодо невиконання судами належної перевірки його заяв про звільнення та скарг другого заявника відповідно до статті 5 § 5 Конвенції щодо відсутності виконавчого права на компенсацію за його довільне затримання;

Суд одноголосно постановляє, що держава-відповідач повинна виплатити протягом трьох місяців наступні суми, перераховані у валюту держави-відповідача за курсом, який застосовується на дату розрахунку: суми, зазначені в додатковій таблиці стосовно кожного із заявників, плюс будь-який податок, який може нараховуватися, стосовно моральної шкоди; 150 євро (сто п'ятдесят євро), плюс будь-який податок, який може стягуватися за витрати, що сплачуються на банківський рахунок представника першого заявника п. М. Тарачкало; 1000 євро (тисяча євро), а також будь-який податок, який може стягуватися за витрати і витрати, сплачені на банківський рахунок представника другого та третього заявників, пана Ігнатова; із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

Суд одноголосно відхиляє решту вимог заявників про справедливу сатисфікцію.

**Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Бевз та інші проти України» від 25 червня 2020 року (Заява № 17955/13 і 6 інших)<sup>38</sup>**

Заява про порушення положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема:

*Ст. 5 «Право на свободу та особисту недоторканність»*

---

<sup>38</sup> Judgment of the European Court of Human Rights in case of BEVZ AND OTHERS v. UKRAINE (Application no. 17955/13 and 6 others) URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-203167>

## *Ст. 6 «Право на справедливий суд»*

### ***Обставини справи***

У різні дати заявників заарештовували в рамках кримінальних розслідувань проти них. Незабаром суди призначили їх тримання під вартою. Відповідні судові рішення зазначали, не надаючи конкретних деталей, що заявників звинувачують у тяжких злочинах і в іншому випадку можуть преховуватися, перешкодити розслідуванню чи продовжувати свою злочинну діяльність.

Крім зазначених вище причин, у заяві № 43692/15 вітчизняний суд зазначив, не надаючи конкретних деталей, що заявник був службовцем міліції, і стверджував, що він може використовувати свій кабінет для втручання в будь-яке розслідування. У цій справі вітчизняний суд, крім того, зазначив, не надаючи конкретних деталей, зазначив, що заявник раніше судимий за подібний злочин.

У ході провадження суди кілька разів подовжували тримання заявників під вартою, посилаючись на причини, зазначені в первинних рішеннях про затримання заявників. Крім того, суди зазначили, що підстав для звільнення заявників не було, оскільки не було встановлено нових обставин, які б гарантували звільнення, а обставини, що призвели до рішення про тримання заявників під вартою до судового розгляду, зберігалися.

10 січня 2014 року суд першої інстанції визнав винним першого заявника та засудив його до шести років позбавлення волі. У ході апеляційного провадження першого заявника було звільнено під особисте зобов'язання не укриватися. 13 січня 2015 року вирок від 10 січня 2014 року було скасовано за апеляційною скаргою, а кримінальну справу проти першого заявника було направлено на додаткове досудове розслідування. Згідно з наявними документами, досудове розслідування все ще ведеться.

У ході провадження 20 серпня 2013 року другого заявника було звільнено під заставу. 29 серпня 2013 року його знову затримали. 11 листопада 2014 року другого заявника було звільнено після того, як він дав особисте зобов'язання не укриватися.

Під час судового розгляду 21 грудня 2015 року третього заявника було звільнено під заставу.

У ході провадження 16 грудня 2016 року четвертого заявника було звільнено під заставу.

У ході провадження 17 червня 2014 року суд першої інстанції визнав виним п'ятого заявника та засудив його до десяти років позбавлення волі. 4 липня 2016 року цей вирок було скасовано після апеляції з питань права, і справа була передана на повторний розгляд. Під час повторного розгляду справи 9 червня 2017 року заявника було поміщено під цілодобовий домашній арешт.

У ході судового розгляду 26 червня 2017 року шостого заявника було поміщено під домашній арешт.

За твердженнями сторін, станом на квітень 2019 року сьомий заявник все ще перебуває в слідчому ізоляторі до розгляду його кримінальної справи судом першої інстанції.

### ***Рішення Суду:***

Суд одноголосно приймає рішення про об'єднання заяв;

Суд одноголосно оголошує прийнятними скарги заявників відповідно до пункту 3 статті 5 Конвенції про відсутність обґрунтування їхнього тримання під вартою протягом періодів часу, зазначених у додатку, та скарг відповідно до пункту 1 статті 6 Конвенції щодо необґрунтованої тривалості провадження проти них, а решту заяви № 1838/18 оголошує непринятною;

Суд одноголосно постановляє, що були порушення пункту 3 статті 5 Конвенції стосовно всіх заявників;

Суд одноголосно постановляє, що були порушення пункту 1 статті 6 Конвенції стосовно всіх заявників;

Суд одноголосно постановляє, що не слід перевіряти допустимість та суть скарг першого, другого та п'ятого заявників відповідно до пункту 4 статті 5 Конвенції щодо невиконання судами належної перевірки їх заяв про звільнення;

Суд одноголосно постановляє, що держава-відповідач повинна виплатити протягом трьох місяців наступні суми, перераховані у валюту держави-відповідача за курсом, який застосовується на дату виплат: суми, зазначені в додатковій таблиці стосовно кожного із заявників, плюс будь-який податок, який може нараховуватися, стосовно моральної шкоди; 1000 євро (тисяча євро) четвертому та шостому заявникам кожному, плюс будь-який

податок, який може нараховуватись стосовно судових витрат; із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти.

Суд одноголосно відхиляє решту вимог заявників про справедливе задоволення.

## IV. РОЗВИТОК ДОКТРИНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

### Європейський Союз: час пошуку складних відповідей на складні запитання

Останнім часом світ окрім COVID-19 сколихнули масові акції проти дій поліції щодо Джорджа Флойда, які призвели до його смерті. Зі Сполучених Штатів Америки хвилі BLM прокотилися зокрема країнами Європи. На цьому тлі серед європейських політиків розгорнулися дискусії щодо проблеми расової дискримінації, що виявилася гостро актуальною й для Європейського Союзу.

Президент Європейської комісії *Урсула фон Ляен* закликала політиків та суспільство країн-членів ЄС, загалом, та кожного громадянина, зокрема, почути, не засудити, а розпочати відкриту та чесну розмову про расизм<sup>39</sup>.

Депутати Європейського парламенту 493 голосами ( 104 – проти та 67 утрималися) ухвалили резолюцію, якою рішуче засудили, серед іншого «верховенство білого у всіх його формах»<sup>40</sup>. Парламентарі закликали ЄС та його країни-члени відмовитися від практик використання правоохоронними органами у своїй роботі, зокрема, під час антитерористичних заходів, міграційному контролю расово-етнічних профайлінгів. Окрім цього, у резолюції міститься заклик до Ради ЄС негайно завершити перемовини щодо прийняття Антидискримінаційної директиви (Horizontal Directive on non-discrimination), яку Європейська комісія запропонувала ще 2008 року, а уряди деяких країн-членів заблокували її розгляд<sup>41</sup>. Також члени парламенту засудили і політичні сили, що спотворюють історію, статистичні дані, наукові факти та використовують символізм і риторичку тоталітарного характеру, наприклад, расистські, антисемітські мотиви.

---

<sup>39</sup> Speech by President von der Leyen at the European Parliament Plenary – ‘We need to talk about racism – openly and honestly’. URL: [https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech\\_20\\_1114](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_20_1114).

<sup>40</sup> Parliament condemns all forms of racism, hate and violence and calls for action. URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20200615IPR81223/parliament-condemns-all-forms-of-racism-hate-and-violence-and-calls-for-action>.

<sup>41</sup> ANTI-DISCRIMINATION DIRECTIVE. URL: <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-area-of-justice-and-fundamental-rights/file-anti-discrimination-directive>.



У Європейській Комісії під час дискусії «Проти расизму та заради більшої різноманітності та рівності в Європейському Союзі» розглядали потенційні шляхи вирішення проблеми расової дискримінації, а восени мають оголосити перелік конкретних заходів<sup>42</sup>.

Разом з тим, чи можемо сподіватись у такий спосіб отримати відповіді на запитання, які сформулювала *Урсула фон дер Ляєн* у своєму виступі в Європейському парламенті:

- Чому в нашому суспільстві мають місце расизм та дискримінація.

- Чому існують політичні партії, які підтримують ксенофобію, втім виграють вибори.

- Чому члени етнічних та релігійних меншин недостатньо представлені в політичних, соціальних та академічних установах.

- Чому члени етнічних та релігійних меншин надмірно представлені у статистиці щодо бідності, хвороб, правопорушень.

- Що ми можемо зробити у сфері освіти, зайнятості, охорони здоров'я, житла тощо, щоб побудувати відкритіше, справедливіше та свідоміше суспільство.

- Що ми можемо зробити, щоб наші інститути краще представляли різноманітність наших європейських суспільств<sup>43</sup>.

На наш погляд, під час пошуку відповідей не слід проходити повз, зокрема, таких даних. Результати опитувань 6 тисяч осіб африканського походження у дванадцяти країнах ЄС, які здійснювалися 2018 року Агенцією Європейського Союзу з питань основоположних прав дають вагомі підстави стверджувати про відсутність зв'язку (детермінантного чи корелятивного) між рівнем розвитку інститутів демократії та рівнем дискримінації за расовою ознакою.

Так, серед трійки «лідерів» щодо проявів різних форм цькування, мотивованого расизмом – Фінляндія, Люксембург, Ірландія, які згідно з авторитетними дослідженнями стабільно

---

<sup>42</sup> Commissioner Dalli speaks at 'Equality 2020' conference marking the 20th anniversary of the Race Equality Directive | EU Commission Press. URL: <https://www.pubaffairsbruxelles.eu/commissioner-dalli-speaks-at-equality-2020-conference-marking-the-20th-anniversary-of-the-race-equality-directive-eu-commission-press/>.

<sup>43</sup> Speech by President von der Leyen at the European Parliament Plenary – 'We need to talk about racism – openly and honestly'. URL: [https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech\\_20\\_1114](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_20_1114).

належать до країн повноцінної демократії<sup>44</sup>. До речі, вимірюються такі показники: плюралізм, громадянські свободи, політична культура. А які ж країни є «аутсайдерами» щодо проявів дискримінації названого вище типу? Це – Мальта, Велика Британія, Португалія, які мають, до речі, трохи нижчі показники індексу демократії. Отже, чинники ситуації, яку відображають наведені вище показники від Агенції Європейського Союзу з питань основоположних прав, як видається, мають суттєво складніший та комплексніший характер, ніж суто законодавчий.

Статистика щодо Британії у означеному дослідженні привертає також увагу з огляду на легендарну промову британського політика *Еноха Пауелла* 1968 року «Ріки крові», яку його колеги і журналісти різко критикували й звинувачували у расизмі, так й підтримували та вважали майже «кассандрівською», а більшість виборців, відповідно до опитувань, погоджувались з основними її тезами<sup>45</sup>.

Отже, вирішення проблеми дискримінації, зокрема, за расовою ознакою потребує зусиль політиків, суспільств, кожного громадянина. Втім, наразі заклику Президента Європейської комісії *Урсули фон Ляєн* жити за принципом об'єднання у різноманітті поки протистоїть скептицизм або радикалізм. Так, британський політик індо-гайанського походження *Сид Камалл*, який до Брекзиту був членом Європейського парламенту, рекомендує подивитись на обличчя прибиральниць, які виходять з будівлі Європарламенту рано вранці, і протиставити їх білим депутатам та чиновникам<sup>46</sup>. А тим часом пересічні громадяни – різні за кольором шкіри – висловлюються у свій спосіб щодо різноманіття, не декларативного, а реального.

---

<sup>44</sup> Being Black in the EU. Second European Union Minorities and Discrimination Survey. URL: [https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra\\_uploads/fra-2019-being-black-in-the-eu-summary\\_en.pdf](https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2019-being-black-in-the-eu-summary_en.pdf).

<sup>45</sup> Див., наприклад: Vaimbridge M. The 1975 Referendum on Europe – Volume 2: Current Analysis and Lessons. 2015. Butler D., Kitzinger U. The 1975 Referendum. 1976.

<sup>46</sup> Alleged assault of Black politician shines spotlight on Europe's lack of racial diversity. URL: [http://lite.cnn.com/en/article/h\\_19a2f66d05c04c35240466dea4a36261](http://lite.cnn.com/en/article/h_19a2f66d05c04c35240466dea4a36261).

## **РЕФЕРАТИВНИЙ ОГЛЯД ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА**

*Квітень – червень 2020 р.*

**Редакційна колегія серії:**

Гріненко О. О.

**Випуск підготували:**

Кондратова А. М., Кузьменко Н. О.,  
Палій В. В., Телькінєна Т. Е., Юрченко С. М.

**Відповідальна за випуск:**

Кондратова А. М.

Формат 60x90/16. Гарнітура Times New Roman.

Ум. друк. арк. 4,13. Обл.–вид. арк. 5,01.

Оригінал–макет підготовлено в  
Інституті законодавства Верховної Ради України  
04053, м. Київ, пров. Несторівський, 4.